

มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ
Saeng-See Academic Foundation

การบริหารจัดการ เศรษฐกิจสมัยใหม่

Modern Economic Management

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ จันตะนี
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงดา สราญรมย์

สำนักพิมพ์วิชาการและนวัตกรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ
พุทธศักราช 2569

คำนำ

การจัดทำหนังสือเรื่อง “การบริหารจัดการเศรษฐกิจสมัยใหม่” เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบความรู้ในการทำความเข้าใจเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการ “ออกแบบระบบเศรษฐกิจ” มากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่เสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาค ทั้งเงินเฟ้อ ค่าเงิน และหนี้สาธารณะ ซึ่งเป็นฐานความเชื่อมั่นของประเทศ ไปจนถึงการเติบโตบนผลิตภาพที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขัน หนังสือให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานข้อมูล และการตัดสินใจเชิงนโยบายบนหลักฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายการคลังยุคใหม่ที่ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมุ่งผลลัพธ์จริง พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทของภาษีในฐานะเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมและแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการพัฒนาตลาดแรงงานผ่านการ up-skill และ reskill ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล และ AI เนื้อหายังให้ความสำคัญกับ SMEs และผู้ประกอบการรายย่อยในการเข้าถึงทุน ตลาด เทคโนโลยี และมาตรฐาน รวมถึงระบบการเงินและความเชื่อมั่นในยุคเงินทุนเคลื่อนย้ายรวดเร็ว หนังสือเชื่อมโยงประเด็นห่วงโซ่อุปทานและการค้าโลกกับความผันผวนระหว่างประเทศ พร้อมผลักดันเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อการลดคาร์บอนและสร้างงานใหม่ และปิดท้ายด้วยแนวคิดความยืดหยุ่นต่อวิกฤต ทั้งภัยพิบัติ พลังงาน อาหาร และกลไกช่วยเหลือฉุกเฉิน เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคง เป็นธรรม และพร้อมต่ออนาคตอย่างยั่งยืน

ในการนี้ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาทางเศรษฐกิจและสาขาที่เกี่ยวข้องที่กรุณาได้สละเวลาเพื่อตรวจประเมินคุณภาพหนังสือเล่มนี้ด้วยกัลยาณมิตร หากจะมีเนื้อหาหรือข้อมูลที่ไม่ทันกับเหตุการณ์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศและในยุคปัญญาประดิษฐ์เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวนไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภคมักเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีใหม่ในสังคมโลก หากท่านผู้อ่านจะกรุณาแนะนำมายังผู้จัดทำหนังสือเล่มนี้ พร้อมขอน้อมรับเพื่อปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันตะนี)

ผอ.สำนักปัญญาประดิษฐ์เชิงนวัตกรรม

และประธานมูลนิธิแสงสีวิชาการ

พุทธศักราช 2569

สารบัญ

บทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจสมัยใหม่เพื่อออกแบบระบบ	หน้า
1.1 ตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบ “ออกแบบระบบ”	1
1.2 ออกแบบ “กติกาที่เป็นธรรม” และธรรมาภิบาลข้อมูลให้คนเชื่อว่าระบบไม่เอียง.....	7
1.3 ใช้เครื่องมือให้สมดุลการคลัง-การเงิน-โครงสร้างต้องไปทิศเดียวกันและคุมผลข้างเคียง....	12
1.4 ตัดสินใจบนหลักฐาน ทำแดชบอร์ดนโยบายและประเมินผลก่อน-ระหว่าง-หลัง.....	16
1.5 ยึดคุณภาพชีวิตพอประมาณความยั่งยืนเป็นเป้าหมาย พร้อมออกแบบยืดหยุ่นต่อวิกฤต....	23
1.6 สรุปองค์ความรู้.....	29
 บทที่ 2 เสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาค-เงินเพื่อ ค่าเงิน และหนี้สาธารณะ	
2.1 เสถียรภาพเงินเพื่อกับศักดิ์ศรีการค้าทางชีวิตและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ.....	31
2.2 เสถียรภาพค่าเงินกับความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และอนาคตเศรษฐกิจเปิด.....	36
2.3 หนี้สาธารณะกับวินัย ความโปร่งใส และความไว้วางใจของสังคม.....	42
2.4 ประสานนโยบายการเงิน-การคลังกับค่านิยมพอประมาณและความแม่นยำเชิงนโยบาย....	46
2.5 เสถียรภาพมหภาคในฐานะเงื่อนไขของการวางแผนชีวิต ธุรกิจ และนโยบายสาธารณะ.....	51
2.6 สรุปองค์ความรู้.....	56
 บทที่ 3 การเติบโตบนผลิตภาพ-แข่งขันได้ด้วยนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน	
3.1 ผลิตภาพในฐานะฐานคุณค่าของการเติบโตที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง.....	58
3.2 นวัตกรรมและ R&D กับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสังคมแข่งขัน.....	63
3.3 เกษตรแปรรูประดับชุมชนกับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง.....	67
3.4 โครงสร้างพื้นฐานและกฎระเบียบที่ลดต้นทุนทั้งระบบ.....	72
3.5 มาตรฐาน คุณภาพ และการเติบโตที่แปลงเป็นรายได้ประชาชน.....	78
3.6 สรุปองค์ความรู้.....	83
 บทที่ 4 เศรษฐกิจฐานข้อมูล-ตัดสินใจด้วยหลักฐานและนโยบาย	
4.1 ข้อมูลจริงกับความรับผิดชอบต่อเชิงนโยบายในสังคมที่เปลี่ยนเร็ว.....	87
4.2 Evidence-based Policy: จากการนิยามปัญหาที่ชัดสู่มาตรการตรงกลุ่ม.....	92
4.3 ตัวชี้วัดที่ถูกต้องกับการลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง.....	97
4.4 ธรรมาภิบาลข้อมูล: ความโปร่งใส ความเป็นส่วนตัว และความมั่นคงไซเบอร์.....	102
4.5 เศรษฐกิจฐานข้อมูลกับความสามารถในการปรับตัวของรัฐและสังคม.....	108
4.6 สรุปองค์ความรู้.....	113

บทที่ 5 นโยบายการคลังยุคใหม่-งบประมาณที่คุ้มค่าและมุ่งผลลัพธ์

5.1 งบประมาณฐานผลลัพธ์กับความรับผิดชอบต่อเงินภาษีประชาชน.....	115
5.2 การจัดลำดับความสำคัญงบประมาณกับค่านิยมความเป็นธรรม.....	120
5.3 ความโปร่งใสทางการคลังกับวัฒนธรรมตรวจสอบของสังคม.....	126
5.4 การกระตุ้นเศรษฐกิจแบบตรงเป้าและการเปลี่ยนพฤติกรรม.....	131
5.5 การประสานนโยบายการคลังกับนโยบายการเงินและโครงสร้าง.....	136
5.6 สรุปองค์ความรู้.....	141

บทที่ 6 ภาษีกับความเป็นธรรม-สมดุลรายได้รัฐและแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

6.1 ภาษีในฐานะ “สัญญาทางสังคม” ระหว่างรัฐกับประชาชน.....	143
6.2 ความเป็นธรรมแนวตั้ง-แนวนอน: เก็บอย่างก้าวหน้า คั่นอย่างแม่นยำ.....	148
6.3 ภาษีกับแรงจูงใจ: เก็บให้พอดี ไม่ฆ่าความขยันและนวัตกรรม.....	153
6.4 เทคโนโลยีภาษีกับความเท่าเทียมในการปฏิบัติตามกติกา.....	158
6.5 ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม: เจือนไขความยั่งยืนของระบบภาษี.....	163
6.6 สรุปองค์ความรู้.....	167

บทที่ 7 ตลาดแรงงานและทักษะ-Up-skill-Reskill ให้คนทันเศรษฐกิจดิจิทัลและ AI

7.1 ช่องว่างทักษะกับความมั่นคงของการทำงานในยุคดิจิทัลและ AI.....	170
7.2 ระบบ Up-skill/Reskill ที่ “ทำได้จริง” มากกว่าใบประกาศ.....	175
7.3 ความร่วมมือรัฐ-เอกชน-การศึกษา: โครงสร้างพื้นฐานด้านทักษะ.....	181
7.4 แรงงานรูปแบบใหม่กับการคุ้มครองที่ทันสมัย.....	187
7.5 ค่าจ้าง ผลิตภาพ และการดูแลช่วงเปลี่ยนผ่านอย่างมีศักดิ์ศรี.....	192
7.6 สรุปองค์ความรู้.....	197

บทที่ 8 SMEs ผู้ประกอบการรายย่อย-เข้าถึงทุน ตลาด เทคโนโลยีและมาตรฐาน

8.1 การเข้าถึงทุนของ SMEs: จากหลักประกันสู่ข้อมูลและความน่าเชื่อถือ.....	199
8.2 การเข้าถึงตลาด: จากการขายทั่วไปสู่การตลาดบนข้อมูล.....	205
8.3 เทคโนโลยีและการจัดการ: ลดต้นทุน เพิ่มผลิตภาพของรายย่อย.....	210
8.4 มาตรฐานและการรับรอง: กระจายตลาดของ SMEs.....	215
8.5 คลัสเตอร์ เครือข่าย และรัฐที่ลดต้นทุนแฝง.....	220
8.6 สรุปองค์ความรู้.....	225

บทที่ 9 ระบบการเงินและความเชื่อมั่น-บริหารความเสี่ยงในยุคเงินทุนเคลื่อนย้ายเร็ว

9.1 ความเชื่อมั่นทางการเงินกับการเข้าถึงทุนของ SMEs ในโลกที่เงินเคลื่อนย้ายเร็ว.....	228
9.2 การกำกับเชิงป้องกันกับการปกป้องเศรษฐกิจฐานรายย่อย.....	234

9.3 หนี้ครัวเรือน-หนี้ธุรกิจ กับกำลังซื้อและการลงทุนของ SMEs.....	240
9.4 FinTech การเข้าถึงทางการเงิน และการคุ้มครองผู้ประกอบการรายย่อย.....	246
9.5 การสื่อสารนโยบายและความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจฐานราก.....	251
9.6 สรุปองค์ความรู้.....	256
บทที่ 10 ห่วงโซ่อุปทานและการค้าโลก-รับมือความผันผวนและขัดแย้งระหว่างประเทศ	
10.1 ความไม่แน่นอนของโลกการค้ากับความจำเป็นของห่วงโซ่อุปทานที่ยืดหยุ่น.....	258
10.2 การกระจายความเสี่ยงและการวางแผนสำรองในห่วงโซ่อุปทานโลก.....	264
10.3 เทคโนโลยีข้อมูลกับการมองเห็นความเสี่ยงล่วงหน้า.....	269
10.4 บทบาทรัฐและกติกาใหม่ของการค้าโลก.....	274
10.5 จากความเสี่ยงโลกสู่การเสริมความแข็งแกร่งภายในประเทศ.....	280
10.6 สรุปองค์ความรู้.....	285
บทที่ 11 เศรษฐกิจสีเขียวและความยั่งยืน-ลดคาร์บอน สร้างงานใหม่	
11.1 เศรษฐกิจสีเขียวในฐานะเงื่อนไขการแข่งขันของประเทศ.....	287
11.2 การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน: ลดต้นทุนพร้อมลดคาร์บอน.....	293
11.3 พลังงานสะอาดและโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว.....	299
11.4 เศรษฐกิจหมุนเวียน ลดทรัพยากร สร้างมูลค่าใหม่.....	304
11.5 การเปลี่ยนผ่านที่เป็นธรรมและการสร้างงานสีเขียว.....	310
11.6 สรุปองค์ความรู้.....	316
บทที่ 12 ความยืดหยุ่นต่อวิกฤตรับมือภัยพิบัติพลังงานอาหารกลไกช่วยเหลือฉุกเฉิน	
12.1 ความยืดหยุ่นเชิงระบบ จากการรับมือเฉพาะหน้า สู่การเตรียมพร้อมล่วงหน้า.....	318
12.2 ความมั่นคงอาหารและพลังงาน: ฐานชีวิตของประชาชนในยามวิกฤต.....	324
12.3 การประกันและการบริหารความเสี่ยง: กันลั่นทั้งยืน.....	329
12.4 กลไกช่วยเหลือฉุกเฉิน: เร็ว ตรงกลุ่ม และตรวจสอบได้.....	334
12.5 ฟื้นฟูหลังวิกฤต: สร้างเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งกว่าเดิม.....	339
12.6 สรุปองค์ความรู้.....	345
บรรณานุกรม.....	347
ดัชนีค้นคำ.....	350
ประวัติและผลงานวิชาการผู้เขียน	362

บทที่ 1

ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจสมัยใหม่ออกแบบระบบ

การบริหารจัดการเศรษฐกิจสมัยใหม่เริ่มจากการมองเศรษฐกิจว่าไม่ใช่แค่เรื่อง “ผลิต-ขาย-กำไร” แต่ต้องมี “ระบบนิเวศ” ที่รัฐ เอกชน และประชาชนอยู่ร่วมกันภายใต้กติกาเดียวกัน และผลลัพธ์ของระบบจะสะท้อนกลับไปที่คุณภาพชีวิต ความเหลื่อมล้ำ และความยั่งยืนของประเทศ บทนี้จึงชวนผู้อ่านเข้าใจแนวคิดการ “ออกแบบระบบ” ผ่าน 3 ส่วนหลักคือ (1) กติกา (rules) เช่น กฎหมาย ระเบียบ มาตรฐานการแข่งขัน สิทธิแรงงาน การคุ้มครองผู้บริโภค และธรรมาภิบาลข้อมูล (2) เป้าหมาย (goals) เช่น เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีงานทำ รายได้พอเพียง ลดช่องว่างรายได้ ลดความเสี่ยงทางสังคม และไม่ทำลายทรัพยากร (3) เครื่องมือ (tools) ได้แก่ นโยบายการเงิน การคลัง ภาษี สวัสดิการ กฎระเบียบ โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทักษะ และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม จากนั้นบทนี้จะอธิบายแรงกดดันใหม่ที่ทำให้การบริหารเศรษฐกิจยากขึ้น เช่น ดิจิทัลและ AI ที่ทำให้รูปแบบงานเปลี่ยนเร็ว การค้าโลกที่ผันผวนและการแข่งขันด้านเทคโนโลยี ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่กระทบพลังงานและโลจิสติกส์ ภัยพิบัติและสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ต้นทุนการผลิตและความเสี่ยงชีวิตสูงขึ้น เมื่อโลกซับซ้อนขึ้น การทำงานแบบแยกส่วนจึงไม่พอ บทนี้จึงเสนอ “กรอบคิดเศรษฐกิจเชื่อมโยง” ที่มองภาพรวมตั้งแต่ครัวเรือน (รายได้-หนี้-ค่าครองชีพ) ธุรกิจ (ต้นทุน-นวัตกรรม-การลงทุน) ตลาดแรงงาน (ทักษะ-ค่าจ้าง-ความมั่นคง) ภาคการเงิน (สินเชื่อ-หนี้เสีย-ความเชื่อมั่น) ภาษีและงบประมาณ (รายได้รัฐ-การใช้จ่าย-คัมค่า) ห่วงโซ่อุปทาน (การนำเข้า-ส่งออก-ความเสี่ยง) ไปจนถึง “ความเชื่อมั่น” ซึ่งเป็นตัวเร่งหรือเบรกของระบบทั้งหมด สรุปแล้ว บทนี้ทำหน้าที่เป็นแผนที่ให้ผู้อ่านเห็นว่าเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องบริหารแบบบูรณาการ ตั้งโจทย์ชัด วางกติกาเป็นธรรม ใช้เครื่องมือให้สมดุล และเตรียมระบบให้ยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงก่อนจะลงรายละเอียดเชิงลึกในบทถัดไป

1.1 ตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบ “ออกแบบระบบ”

ไม่ใช่แค่ที่สาธารณะ การบริหารเศรษฐกิจสมัยใหม่ควรเริ่มจากการทำแผนที่ระบบให้เห็นว่า “กติกา-เป้าหมาย-เครื่องมือ” เชื่อมกันจริงอย่างไร แล้วค่อยเลือกมาตรการที่ไม่ติกันเอง เช่น ถ้ารัฐอยากให้คนมีรายได้มั่นคง ต้องดูพร้อมกันทั้งค่าครองชีพ ภาระหนี้ ทักษะงาน การแข่งขันของธุรกิจ และความเชื่อมั่น ไม่ใช่แค่กระตุ้นการใช้จ่ายระยะสั้นแล้วจบ วิธีคิดนี้ทำให้สังคมยึดค่านิยมสำคัญของยุคปัจจุบันคือ “รับผิดชอบต่อผลลัพธ์” (accountability) และ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (inclusion) เพราะทุกนโยบายต้องตอบได้ว่าเอื้อครัวเรือนแบบไหน กระทบธุรกิจกลุ่มใด และสร้างผลระยะยาวอย่างไร ในทางปฏิบัติให้เริ่มจาก 3 คำถามง่าย ๆ: (ก) กติกาอะไรที่ทำให้คน/ธุรกิจเสียโอกาสโดยไม่จำเป็น เช่น ขั้นตอนอนุญาตซับซ้อน หรือข้อมูลไม่โปร่งใส (ข) เป้าหมายที่ประชาชนจับต้องได้คืออะไร เช่น รายได้จริงเพิ่ม หนี้ครัวเรือนลด งานใหม่เกิด (ค) เครื่องมือใดเหมาะสมและต้องทำคู่กัน เช่น การคลังช่วยกลุ่มเปราะบาง ขณะเดียวกันยกระดับผลิตภาพผ่านทักษะและโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อทุกฝ่ายเห็นภาพเดียวกัน การถกเถียงจะเปลี่ยนจาก “ชอบ/ไม่ชอบ” เป็น “หลักฐาน-ผลกระทบ-ความคุ้มค่า” ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมสังคมที่ต้องการความเป็นธรรมและเหตุผลมากขึ้นในยุคข้อมูล

ข่าวสารล้นมือ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี (2558) เศรษฐศาสตร์สาธารณะ; Douglass C. North (1990) Institutions, Institutional Change and Economic Performance.

1.1.1 ออกแบบกติกาเศรษฐกิจให้ทุกฝ่ายแข่งขันได้อย่างเป็นธรรมภายใต้ระบบเดียวกัน

เศรษฐกิจสมัยใหม่แบบออกแบบระบบต้องเริ่มจากการยอมรับว่า “กติกา” คือโครงสร้างที่กำหนดพฤติกรรมของทั้งรัฐ เอกชน และประชาชน หากกติกาเอื้อบางกลุ่มมากเกินไป ระบบจะบิดเบี้ยวโดยไม่ต้องใช้นโยบายใดเพิ่มเติม การออกแบบกติกาที่ดีจึงไม่ใช่การเพิ่มสิทธิพิเศษ แต่คือการลดอุปสรรคที่ไม่จำเป็น เช่น กฎระเบียบซ้ำซ้อน การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เท่าเทียม หรือการบังคับใช้กฎหมายที่เลือกปฏิบัติ เมื่อกติกาเดียวกันถูกใช้กับทุกฝ่าย ธุรกิจขนาดเล็กจะสามารถแข่งขันได้ด้วยประสิทธิภาพแทนเส้นสาย ประชาชนจะตัดสินใจทางเศรษฐกิจบนข้อมูลจริง ไม่ใช่ข่าวลือหรืออำนาจต่อรองที่ไม่สมดุล รัฐเองก็เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ควบคุมเฉพาะหน้า” เป็น “ผู้ออกแบบสนามแข่งขัน” ที่รับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของระบบโดยรวม การออกแบบกติกาลักษณะนี้ช่วยลดต้นทุนแฝงของสังคม ลดการแสวงหาผลประโยชน์จากช่องโหว่ และทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดจากคุณค่าแท้จริง ไม่ใช่จากการเบียดบังผู้อื่น เมื่อทุกฝ่ายรับรู้ว่ากติกามีความเสถียรและยุติธรรม ความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

1) ออกแบบการคลังเชิงระบบเพื่อคุ้มครองกลุ่มเปราะบางพร้อมสร้างแรงจูงใจการพึ่งพาตนเอง -การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบออกแบบระบบในมิติการคลัง ต้องมองการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางไม่ใช่เพียงการอุดหนุนรายได้ระยะสั้น แต่เป็นกลไกที่เชื่อม “ความมั่นคงขั้นต่ำของชีวิต” เข้ากับ “เส้นทางการเพิ่มผลิตภาพในระยะยาว” ระบบการคลังที่ดีจึงควรออกแบบให้สวัสดิการพื้นฐาน เช่น เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ หรือแรงงานนอกระบบ ทำหน้าที่ลดความเสี่ยงจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันต้องผูกโยงกับเงื่อนไขเชิงบวก เช่น การเข้าร่วมฝึกทักษะ การอบรมอาชีพ หรือการเข้าถึงบริการสาธารณะด้านสุขภาพ และการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้ทำให้การใช้จ่ายภาครัฐไม่ใช่ภาระซ้ำซ้อน แต่เป็นการลงทุนในศักยภาพมนุษย์ ตัวอย่างที่เห็นได้จริงคือการใช้มาตรการโอนเงินดิจิทัลหรือบัตรสวัสดิการควบคู่กับการให้สิทธิเข้าฝึกอาชีพหรือยกระดับทักษะดิจิทัลของแรงงานรายได้น้อย ส่งผลให้กลุ่มเปราะบางมีรายได้ที่มั่นคงขึ้น ลดการพึ่งพาการช่วยเหลือถาวร และเพิ่มฐานภาษีในอนาคต ระบบการคลังลักษณะนี้สะท้อนการออกแบบกติกาที่มองทั้งห่วงโซ่ ตั้งแต่ความอยู่รอดจนถึงการเติบโต ทำให้ความเป็นธรรมและประสิทธิภาพไม่ขัดแย้งกัน แต่เสริมกันในระบบเดียวกันอย่างยั่งยืน

2) บูรณาการงบประมาณกับการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อยกระดับผลิตภาพทั้งระบบเศรษฐกิจ -การออกแบบระบบเศรษฐกิจให้แข่งขันได้อย่างเป็นธรรม จำเป็นต้องตั้งโจทย์ร่วมว่าปัญหาผลิตภาพต่ำไม่ได้เกิดจากแรงงานขาดความขยัน แต่เกิดจากโครงสร้างทักษะที่ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคใหม่ การใช้งบประมาณของรัฐจึงควรถูกออกแบบให้เชื่อมโยงระหว่างการลงทุนช่วยเหลือทางการคลังกับการลงทุนด้านทักษะอย่างเป็นระบบ แทนที่จะจัดงบประมาณแบบแยกส่วนหรือกระจายตามหน่วยงาน ควรออกแบบเป็นแพลตฟอร์มทักษะระดับประเทศที่เปิดโอกาสให้แรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและแรงงานนอกระบบ เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตัวอย่างเช่น การใช้เงินอุดหนุนค่าอบรมหรือคู่มือทักษะที่แรงงานสามารถเลือกเรียนในสาขาที่ตลาดต้องการจริง ไม่ว่าจะเป็นทักษะดิจิทัล งานบริการคุณภาพสูง หรือทักษะช่างเฉพาะทาง เมื่อแรงงานพัฒนาศักยภาพได้ ธุรกิจขนาดเล็กและกลางก็สามารถยกระดับผลิตภาพโดยไม่ต้องพึ่งแรงงานราคาถูกหรือการแข่งขัน

ที่ไม่เป็นธรรม ระบบนี้ทำให้การคลังของรัฐเปลี่ยนบทบาทจาก “จ่ายเพื่อประคอง” เป็น “จ่ายเพื่อปลดล็อกศักยภาพ” ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตจากคุณภาพแรงงาน ไม่ใช่การกีดกัน และสร้างความสามารถแข่งขันที่ยั่งยืนในระยะยาว

3) ใช้โครงสร้างพื้นฐานเป็นตัวเชื่อมความเป็นธรรมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ -การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบออกแบบระบบต้องยอมรับว่า โครงสร้างพื้นฐานคือกติกาที่มองไม่เห็นแต่กำหนดโอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างลึกซึ้ง หากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานกระจุกอยู่เฉพาะบางพื้นที่หรือบางกลุ่ม ระบบเศรษฐกิจจะยิ่งเหลื่อมล้ำโดยอัตโนมัติ การออกแบบเชิงระบบจึงต้องใช้งบประมาณภาครัฐลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ลดต้นทุนชีวิตของกลุ่มเปราะบาง พร้อมเพิ่มผลิตภาพของทั้งประเทศ เช่น ระบบขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในชนบท หรือโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลสำหรับบริการรัฐ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงคือการลงทุนโครงข่ายดิจิทัลและบริการออนไลน์ของรัฐที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการ การศึกษา และการฝึกอาชีพได้โดยไม่ต้องแบกรับต้นทุนการเดินทางสูง โครงสร้างพื้นฐานลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียม แต่ยังเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ ลดต้นทุนโลจิสติกส์ และขยายตลาดแรงงานให้กว้างขึ้น เมื่อโครงสร้างพื้นฐานถูกออกแบบเป็น “ฐานร่วม” ของสังคม ความเป็นธรรมและการเติบโตจะไม่แยกขาดจากกัน แต่ทำงานร่วมกันเป็นระบบเดียวที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

1.1.2 เชื่อมเป้าหมายเศรษฐกิจมหภาคกับคุณภาพชีวิตระดับครัวเรือนอย่างเป็นระบบ

การบริหารเศรษฐกิจแบบแก้ที่ละอาการมักแยกเป้าหมายมหภาคออกจากชีวิตจริงของประชาชน ทำให้ตัวเลขดูดีแต่ความรู้สึกของสังคมแย่ลง แนวคิดออกแบบระบบเสนอให้เชื่อมเป้าหมายระดับประเทศ เช่น การเติบโต ผลิตภาพ หรือเสถียรภาพการคลัง เข้ากับผลลัพธ์ที่ครัวเรือนจับต้องได้ เช่น รายได้สุทธิ ความมั่นคงในการทำงาน และภาระหนี้ที่จัดการได้จริง การออกแบบเช่นนี้ทำให้รัฐต้องคิดล่วงหน้าว่าแต่ละนโยบายส่งผลต่อกลุ่มใดในห่วงโซ่เศรษฐกิจ ไม่ใช่ดูเฉพาะผลรวม เอกชนจึงสามารถวางแผนลงทุนโดยเข้าใจทิศทางระบบ ขณะที่ประชาชนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับชีวิตตนเอง จนเกิดความร่วมมือมากกว่าการต่อต้าน เมื่อเป้าหมายถูกออกแบบให้สัมพันธ์กัน เครื่องมือทางเศรษฐกิจจะไม่ดีกันเอง เช่น การช่วยเหลือค่าครองชีพจะเดินคู่กับการเพิ่มทักษะแรงงาน ไม่ใช่ทดแทนกัน วิธีคิดนี้ช่วยให้สังคมเลิกถกเถียงเชิงอารมณ์ และหันมาประเมินนโยบายจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตผู้คน ซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ยึดความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เป็นหลัก

1) ออกแบบนโยบายมหภาคให้สะท้อนผลลัพธ์ทางรายได้สุทธิและความมั่นคงของครัวเรือน - การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบออกแบบระบบในมิติการเชื่อมมหภาคกับครัวเรือน ต้องเริ่มจากการเล็งมองตัวเลขเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายปลายทาง และเปลี่ยนเป็นเครื่องมือในการยกระดับชีวิตประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม นโยบายด้านการเติบโต ผลิตภาพ หรือเสถียรภาพการคลัง ควรถูกออกแบบให้แปลงผลลัพธ์ลงสู่ระดับรายได้สุทธิของครัวเรือน ไม่ใช่เพียงรายได้ขั้นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบันคือการใช้มาตรการการคลังช่วยค่าครองชีพ เช่น การอุดหนุนพลังงานหรือค่าเดินทาง ควบคู่กับการลงทุนในทักษะแรงงานและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ทำให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายจำเป็นลดลง ขณะเดียวกันก็มีโอกาสเพิ่มรายได้จากงานที่มีผลิตภาพสูงขึ้น แนวคิดนี้บังคับให้รัฐประเมินนโยบายในเชิง “ผลกระทบสุทธิ” ต่อชีวิตจริง เช่น นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจต้องไม่เพิ่มภาระหนี้ครัวเรือนเกินความสามารถในการจัดการ เมื่อเป้าหมายมหภาคถูกผูกกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

ครัวเรือนจะมองเห็นความหมายของนโยบายมากขึ้น ลดความรู้สึกว่ารัฐสนใจแต่ตัวเลข ในเชิงระบบ นี่คือการออกแบบให้การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่หลุดลอยจากความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ และทำให้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับประเทศตั้งอยู่บนฐานชีวิตที่มั่นคงของครัวเรือน

2) เชื่อมเสถียรภาพการคลังกับการลดความเสี่ยงชีวิตของกลุ่มเปราะบางอย่างยั่งยืน - การออกแบบระบบเศรษฐกิจที่ดีต้องยอมรับว่า เสถียรภาพการคลังไม่ควรถูกแยกจากความเปราะบางของประชาชน หากครัวเรือนจำนวนมากเผชิญความเสี่ยงด้านรายได้ สุขภาพ หรือหนี้สิน ระบบเศรษฐกิจจะเปราะบางในระยะยาว แม้ตัวเลขการคลังดูแข็งแกร่ง การตั้งโจทย์ร่วมจึงควรออกแบบนโยบายการคลังให้ทำหน้าที่เป็น “กันชนของชีวิต” พร้อมกับเป็นฐานสำหรับการเพิ่มผลิตภาพ ตัวอย่างที่ปฏิบัติจริงคือการใช้สวัสดิการแบบมุ่งเป้าเพื่อคุ้มครองกลุ่มรายได้น้อย ผู้สูงอายุ หรือแรงงานนอกระบบ พร้อมกับเชื่อมโยงสิทธิ์เหล่านั้นเข้ากับการเข้าถึงการฝึกทักษะ บริการสาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่งหรือดิจิทัล แนวทางนี้ช่วยลดความเสี่ยงเฉียบพลันของครัวเรือน ขณะเดียวกันลดภาระการคลังในระยะยาว เพราะประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เสถียรภาพการคลังจึงไม่ได้เกิดจากการตัดรายจ่ายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการออกแบบรายจ่ายให้ลดต้นทุนทางสังคมในอนาคต เมื่อเป้าหมายมหภาคด้านวินัยการคลังเชื่อมกับความมั่นคงชีวิตของประชาชน ระบบเศรษฐกิจจะมีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นและได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

3) บูรณาการการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานกับคุณภาพชีวิตและผลิตภาพแรงงานในครัวเรือน - แนวคิดออกแบบระบบเสนอให้การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานไม่ใช่เพียงโครงการขนาดใหญ่ระดับประเทศ แต่เป็นกลไกเชื่อมเป้าหมายมหภาคกับชีวิตประจำวันของครัวเรือนโดยตรง การตั้งโจทย์ร่วมจึงต้องถามว่าโครงสร้างพื้นฐานใดช่วยลดต้นทุนชีวิต เพิ่มโอกาสทำงาน และยกระดับผลิตภาพแรงงานพร้อมกัน ตัวอย่างในปัจจุบันคือการลงทุนโครงข่ายดิจิทัลและบริการรัฐออนไลน์ที่ช่วยให้ครัวเรือนเข้าถึงสวัสดิการ การศึกษา และการฝึกทักษะได้สะดวกขึ้น ลดค่าใช้จ่ายและเวลาเดินทาง ขณะเดียวกันแรงงานสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่และเข้าถึงงานที่มีมูลค่าสูงขึ้น โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและดิจิทัลจึงทำหน้าที่ทั้งเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจมหภาคและเป็นปัจจัยยกระดับคุณภาพชีวิตระดับครัวเรือน เมื่อการลงทุนถูกออกแบบให้เห็นผลในชีวิตจริง ประชาชนจะเข้าใจและสนับสนุนนโยบายมากขึ้น ในเชิงระบบ นี่คือการทำให้เป้าหมายการเติบโต ผลิตภาพ และความมั่นคงของคนธรรมดา เดินไปในทิศทางเดียวกัน ลดความขัดแย้งเชิงนโยบาย และสร้างเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อผลลัพธ์อย่างแท้จริง

1.1.3 ใช้ข้อมูลและหลักฐานร่วมเป็นแกนกลางการตัดสินใจของทุกภาคส่วน

เศรษฐกิจที่ออกแบบเป็นระบบต้องอาศัยข้อมูลเป็นภาษากลาง มิฉะนั้นการตัดสินใจจะถูกครอบงำด้วยอคติหรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม การจัดระบบข้อมูลที่โปร่งใสและเข้าถึงได้เท่าเทียม ทำให้รัฐ เอกชน และประชาชนถกเถียงบนฐานเดียวกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างเชื่อ การออกแบบระบบข้อมูลเช่นนี้ไม่ใช่แค่การเก็บตัวเลข แต่ต้องเชื่อมโยงข้อมูลต้นน้ำถึงปลายน้ำ เช่น ต้นทุนชีวิต รายได้จริง โอกาสงาน และผลกระทบเชิงพื้นที่ เมื่อข้อมูลถูกใช้ร่วมกัน เอกชนจะปรับกลยุทธ์ได้ตรงจุด รัฐจะเลือกเครื่องมือได้คุ้มค่า และประชาชนสามารถตรวจสอบนโยบายได้ด้วยเหตุผล ไม่ใช่ความรู้สึก การใช้ข้อมูลเป็นแกนกลางยังช่วยลดความจำเป็นของมาตรการเฉพาะหน้า เพราะปัญหาถูกเห็นตั้งแต่ยังเป็นสัญญาณอ่อน เศรษฐกิจสมัยใหม่จึงไม่ใช่ระบบที่เร็วที่สุด แต่เป็นระบบที่เรียนรู้ได้ต่อเนื่อง และแก้ไขตัวเองบนหลักฐานร่วมของสังคม

1) ออกแบบระบบข้อมูลชีวิตประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายการคลังอย่างแม่นยำและเป็นธรรม

-การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบออกแบบระบบในมิติข้อมูล ต้องเริ่มจากการยอมรับว่าการคลังที่ช่วยกลุ่มเปราะบางอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลชีวิตจริงของประชาชนเป็นฐาน ไม่ใช่การประมาณจากค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ระบบข้อมูลที่ดียิ่งต้องเชื่อมโยงข้อมูลรายได้สุทธิ ภาระหนี้ ค่าใช้จ่ายจำเป็น และการเข้าถึงบริการสาธารณะในระดับครัวเรือน เมื่อรัฐมีข้อมูลรวมที่สะท้อนความเปราะบางอย่างแท้จริง มาตรการช่วยเหลือทางการคลังจะถูกออกแบบให้ตรงกลุ่ม ลดการรั่วไหล และลดความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการใช้ฐานข้อมูลสวัสดิการและข้อมูลดิจิทัลของรัฐ เพื่อระบุกลุ่มรายได้น้อยหรือผู้ได้รับผลกระทบจากค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น พร้อมกับออกมาตราการช่วยเหลือแบบมุ่งเป้า ขณะเดียวกันข้อมูลเดียวกันนี้ยังถูกใช้วิเคราะห์ช่องว่างทักษะแรงงานในพื้นที่ ทำให้การใช้งบประมาณด้านฝึกอบรมและพัฒนาทักษะไม่ใช่การหว่านเงิน แต่เป็นการลงทุนที่สอดคล้องกับบริบทจริง ระบบข้อมูลลักษณะนี้ทำให้การคลังไม่ใช่เพียงเครื่องมือแจกจ่าย แต่เป็นกลไกออกแบบโอกาสในระยะยาว เมื่อข้อมูลชีวิตประชาชนกลายเป็นภาษากลาง นโยบายจะยืนอยู่บนหลักฐานร่วม ไม่ใช่การคาดเดาหรือแรงกดดันเฉพาะหน้า

2) ใช้ข้อมูลแรงงานและผลิตภาพเป็นแกนกลางการลงทุนทักษะและโครงสร้างพื้นฐาน -

เศรษฐกิจที่ออกแบบเป็นระบบไม่สามารถยกระดับผลิตภาพได้ด้วยสัญญาตลาดหรือกระแสนิยม แต่ต้องใช้ข้อมูลแรงงานและผลิตภาพเป็นแกนกลางในการตัดสินใจร่วมของรัฐและเอกชน การตั้งโจทย์ร่วมจึงควรสร้างระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงทักษะแรงงาน ความต้องการของตลาด และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในปัจจุบันคือการใช้ข้อมูลตลาดแรงงานและตำแหน่งงานดิจิทัล เพื่อกำหนดหลักสูตรฝึกทักษะและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรือศูนย์ฝึกอาชีพในพื้นที่ที่มีศักยภาพ แนวทางนี้ทำให้การใช้งบประมาณด้านทักษะไม่ซ้ำซ้อน และช่วยให้แรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง สามารถเข้าถึงงานที่มีผลิตภาพสูงขึ้นจริง ไม่ใช่เพียงงานชั่วคราว ในเชิงระบบ ข้อมูลเดียวกันยังช่วยให้เอกชนวางแผนลงทุนได้มั่นใจขึ้น ลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ เมื่อทุกฝ่ายใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน การตัดสินใจจะสอดคล้องกันมากขึ้น ลดการลงทุนที่สวนทาง และทำให้การยกระดับผลิตภาพเป็นผลลัพธ์ร่วมของทั้งระบบเศรษฐกิจ ไม่ใช่ภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3) เปิดข้อมูลเชิงนโยบายเพื่อสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของสังคม -การ

ใช้ข้อมูลและหลักฐานร่วมเป็นแกนกลาง ไม่ได้หมายถึงการเก็บข้อมูลไว้กับรัฐฝ่ายเดียว แต่ต้องออกแบบให้ข้อมูลเชิงนโยบายเปิดเผยและเข้าถึงได้ในระดับที่ประชาชนและภาคเอกชนใช้ประโยชน์ได้จริง การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศจึงควรมองข้อมูลเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา ที่ช่วยลดความขัดแย้งเชิงอารมณ์และเพิ่มการตรวจสอบบนเหตุผล ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการเผยแพร่ข้อมูลการใช้จ่ายภาครัฐ ข้อมูลสวัสดิการ และข้อมูลโครงการพัฒนาทักษะในรูปแบบดิจิทัล ทำให้ประชาชนเห็นว่าการคลังช่วยกลุ่มเปราะบางอย่างไร และเชื่อมโยงกับการลงทุนระยะยาวด้านผลิตภาพอย่างไร เมื่อข้อมูลถูกเปิดและใช้ร่วมกัน การถกเถียงจะเปลี่ยนจากการตั้งคำถามว่า “ใครได้มากกว่า” เป็น “นโยบายนี้แก้ปัญหาได้จริงหรือไม่” ในเชิงระบบ สิ่งนี้สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมของสังคม ทำให้นโยบายสามารถปรับแก้ได้ตามหลักฐาน ไม่ต้องรอให้ปัญหาลุกลาม การเปิดข้อมูลจึงไม่ใช่เพียงความโปร่งใส แต่เป็นกลไกทำให้เศรษฐกิจทั้งระบบเรียนรู้ ปรับตัว และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดกับชีวิตผู้คนอย่างแท้จริง

1.1.4 ออกแบบความรับผิดชอบร่วมเพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังในระยะยาว

หัวใจของเศรษฐกิจสมัยใหม่ไม่ใช่เพียงการเติบโต แต่คือการออกแบบความรับผิดชอบร่วมของทุกฝ่าย รัฐต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เชิงระบบ เอกชนต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสังคม และประชาชนต้องรับผิดชอบต่อการใช้สิทธิและทรัพยากรอย่างมีสติ การออกแบบระบบเช่นนี้ทำให้การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางไม่ใช่ภาระของรัฐฝ่ายเดียว แต่เป็นส่วนหนึ่งของกลไกเศรษฐกิจ เช่น การสร้างโอกาสงานที่เหมาะสมกับศักยภาพ การปรับกติกาให้คนเริ่มต้นใหม่ได้โดยไม่ถูกลดโทษซ้ำ ความรับผิดชอบร่วมยังทำให้สังคมมองนโยบายระยะยาวอย่างอดทนมากขึ้น เพราะเข้าใจว่าผลลัพธ์ไม่ได้เกิดขึ้นที แต่สะสมจากการออกแบบที่สอดคล้องกันทั้งระบบ เมื่อทุกฝ่ายอยู่ภายใต้กติกาเดียวกันและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น เศรษฐกิจจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังโดยโครงสร้าง และสามารถปรับตัวได้อย่างมั่นคงในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

1) **ออกแบบความรับผิดชอบของรัฐจากผู้ช่วยเหลือเป็นผู้ออกแบบโอกาสระยะยาว** -การตั้งโจทย์ร่วมของประเทศแบบออกแบบระบบในมิติความรับผิดชอบ ต้องเริ่มจากการปรับบทบาทของรัฐจาก “ผู้เยียวยาเฉพาะหน้า” ไปสู่ “ผู้ออกแบบโอกาสในระยะยาว” การคลังที่ช่วยกลุ่มเปราะบางจึงไม่ควรหยุดอยู่กับการโอนเงินหรืออุดหนุนค่าครองชีพเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเชื่อมกับการลงทุนที่เพิ่มศักยภาพชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะแรงงาน การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการใช้มาตรการช่วยค่าครองชีพควบคู่กับการเปิดโอกาสให้แรงงานรายได้น้อยเข้าฝึกทักษะใหม่ผ่านระบบดิจิทัลหรือศูนย์ฝึกในพื้นที่ ทำให้ความช่วยเหลือไม่ใช่ปลายทาง แต่เป็นสะพานสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ในเชิงระบบ ความรับผิดชอบของรัฐคือการประเมินผลลัพธ์ว่ามาตรการเหล่านี้ช่วยลดความเปราะบางได้จริงหรือไม่ ไม่ใช่เพียงวัดจากจำนวนงบประมาณที่ใช้ เมื่อรัฐรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เชิงโครงสร้าง สังคมจะเข้าใจว่านโยบายต้องใช้เวลา และพร้อมสนับสนุนแนวทางระยะยาวมากกว่าการเรียกร้องมาตรการเร่งด่วนซ้ำ ๆ เศรษฐกิจจึงไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังเพราะโครงสร้างถูกออกแบบให้คนค่อย ๆ ก้าวไปข้างหน้าได้

2) **สร้างความรับผิดชอบร่วมของภาคเอกชนผ่านการยกระดับผลิตภาพและผลกระทบทางสังคม** -การออกแบบระบบเศรษฐกิจที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ไม่อาจพึ่งรัฐฝ่ายเดียวได้ ภาคเอกชนต้องถูกออกแบบให้มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสังคมควบคู่กับการแสวงหากำไร การตั้งโจทย์ร่วมจึงควรทำให้การยกระดับผลิตภาพของธุรกิจสอดคล้องกับการสร้างโอกาสให้แรงงานและชุมชน ตัวอย่างที่เห็นในปัจจุบันคือการที่รัฐใช้มาตรการการคลังสนับสนุนการลงทุนในเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และการฝึกทักษะแรงงาน โดยมีเงื่อนไขให้ธุรกิจพัฒนาคุณภาพงานและทักษะลูกจ้าง ไม่ใช่เพียงลดต้นทุนแรงงาน แนวทางนี้ทำให้เอกชนมีบทบาทในการดูแลกลุ่มเปราะบางผ่านการสร้างงานที่เหมาะสมกับศักยภาพจริง เช่น งานบริการดิจิทัล งานดูแลผู้สูงอายุ หรืออาชีพใหม่ในเศรษฐกิจท้องถิ่น เมื่อความรับผิดชอบถูกออกแบบเป็นส่วนหนึ่งของระบบแข่งขัน ธุรกิจที่ลงทุนในคนและสังคมจะได้เปรียบในระยะยาว ไม่ใช่ถูกมองว่าแบกรับภาระเพิ่ม เศรษฐกิจจึงขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจที่สอดคล้องกันทั้งด้านประสิทธิภาพและความเป็นธรรม

3) **เสริมความรับผิดชอบของประชาชนผ่านสิทธิ โอกาส และการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ** -หัวใจของความรับผิดชอบร่วมในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ คือการทำให้ประชาชนไม่ใช่ผู้รับนโยบายอย่างเดียว แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในผลลัพธ์ของระบบ การตั้งโจทย์ร่วมจึงต้องออกแบบให้การช่วยเหลือจากการคลังมาพร้อมกับโอกาสและความรับผิดชอบ เช่น การเข้าร่วมพัฒนาทักษะ การใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างรู้คุณค่า และการ

ปรับตัวต่อเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างในปัจจุบันคือการให้สิทธิเข้าถึงสวัสดิการและการฝึกอาชีพผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกเส้นทางพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ไม่ใช่ถูกกำหนดจากส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว เมื่อประชาชนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างการใช้สิทธิ การพัฒนาทักษะ และคุณภาพชีวิตของตนเอง ความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นโดยสมัครใจ ไม่ใช่จากการบังคับ ในเชิงระบบ การมีประชาชนที่ตระหนักถึงบทบาทของตนเองช่วยลดภาระรัฐ ลดการพึ่งพาถาวร และเพิ่มความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจโดยรวม ความรับผิดชอบร่วมจึงไม่ใช่คำขวัญ แต่เป็นกลไกที่ทำให้สังคมก้าวไปข้างหน้าพร้อมกันอย่างมั่นคงในระยะยาว

1.2 ออกแบบ “กติกาที่เป็นธรรม” และธรรมาภิบาลข้อมูลให้คนเชื่อว่าระบบไม่เอียง

เศรษฐกิจจะเดินได้ไกลเมื่อคนเชื่อว่าแข่งขันกันบนกติกาเดียวกัน ไม่ใช่ชนะด้วยเส้นสายหรือข้อมูลลับ ดังนั้นการออกแบบระบบต้องเริ่มจากกติกาที่ทำให้การใช้ทรัพยากรสาธารณะโปร่งใส ตรวจสอบได้ และลดการรั่วไหล เช่น มาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างที่เปิดเผย การกำกับดูแลผลประโยชน์ทับซ้อน และการรายงานผลที่ประชาชนอ่านเข้าใจ นอกจากนี้ “ธรรมาภิบาลข้อมูล” กลายเป็นค่านิยมใหม่ที่สำคัญพอ ๆ กับธรรมาภิบาลการเงิน เพราะข้อมูลราคาสินค้า การจ้างงาน หนี้ครัวเรือน หรือผลโครงการรัฐ ถ้าถูกซ่อนหรือบิดเบือน ระบบจะตัดสินใจผิดและประชาชนไม่ร่วมมือ สิ่งที่เราควรทำในเชิงปฏิบัติคือกำหนดสิทธิข้อมูลของประชาชน (ความเป็นส่วนตัว/การยินยอม) คู่กับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลสาธารณะ (open data) โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องงบประมาณ โครงการ และมาตรการช่วยเหลือ เพื่อให้คนตรวจสอบได้ว่า “ช่วยจริงหรือไม่” และลดความรู้สึกไม่ยุติธรรม ในระดับชุมชนและท้องถิ่น ให้ใช้หลัก “ร่วมออกแบบ” มากขึ้น เช่น เวทีรับฟัง ปรับกติกาให้เหมาะสมพื้นที่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามผล จะช่วยให้ระบบยืดหยุ่นและลดความขัดแย้ง เพราะคนรู้สึกเป็นเจ้าของกติกา ไม่ใช่ผู้ถูกสั่ง การยึดค่านิยมความซื่อสัตย์ โปร่งใส และส่วนร่วมจึงไม่ใช่เรื่องศีลธรรมลอย ๆ แต่คือโครงสร้างที่ทำให้เศรษฐกิจทั้งระบบมีต้นทุนความเสี่ยงต่ำลงและเดินหน้าได้ต่อเนื่อง (วีระศักดิ์ เครือเทพ (2565) การบริหารงานคลังภาครัฐบนฐานความยั่งยืน; Elinor Ostrom (1990) *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*).

1.2.1 ออกแบบกติกาสาธารณะที่โปร่งใสเพื่อลดความได้เปรียบเชิงอำนาจในระบบเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนได้อย่างยั่งยืนต้องเริ่มจากกติกาสาธารณะที่ทำให้ทุกฝ่ายเชื่อว่าการแข่งขันไม่ถูกบิดเบือนโดยอำนาจหรือความใกล้ชิดกับรัฐ การออกแบบกติกาในเชิงระบบจึงต้องลดพื้นที่สีเทาที่เอื้อให้บางกลุ่มเข้าถึงทรัพยากรได้ง่ายกว่าผู้อื่น เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การให้สัมปทาน หรือการคัดเลือกโครงการสนับสนุนจากภาครัฐ หากกติกาเหล่านี้ไม่โปร่งใส เศรษฐกิจจะสะสมต้นทุนความไม่ไว้วางใจและทำให้ผู้เล่นที่สุจริตเสียเปรียบ การออกแบบที่ดีต้องทำให้ขั้นตอนการตัดสินใจสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ และมีเหตุผลเชิงระบบรองรับ ไม่ขึ้นกับตัวบุคคล เมื่อรัฐใช้กติกาเดียวกับที่เอกชนและประชาชนตรวจสอบได้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเปลี่ยนจากการ “ขออนุญาต” เป็นการ “ปฏิบัติตามระบบ” เอกชนจึงแข่งขันกันด้วยประสิทธิภาพและนวัตกรรมแทนเส้นสาย ขณะที่ประชาชนรู้สึกว่ามีสิทธิและทรัพยากรถูกใช้อย่างได้กติกาก็เป็นธรรม กติกาที่โปร่งใสเช่นนี้ไม่ได้ลดความเร็วของระบบ แต่ลดความเสี่ยงของความขัดแย้งในระยะยาว และทำให้เศรษฐกิจสามารถขยายตัวบนฐานความเชื่อมั่นร่วมของสังคม

1) ออกแบบกติกาสาธารณะด้วยกระบวนการเปิดรับฟังเพื่อลดอำนาจแฝงและสร้างความเชื่อมั่นในระบบ -การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมในเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องเริ่มจากการทำให้กระบวนการกำหนดกติกาเปิดเผยและมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงประกาศผลลัพธ์จากส่วนกลาง การตั้งเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ต่าง ๆ ช่วยเปิดเผยปัญหาเชิงอำนาจที่มักถูกมองไม่เห็น เช่น กติกาที่เอื้อต่อผู้เล่นรายใหญ่ หรือขั้นตอนที่ซับซ้อนเกินความสามารถของรายย่อย ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการจัดเวทีรับฟังระดับพื้นที่ก่อนออกหลักเกณฑ์โครงการสนับสนุนจากรัฐ ทำให้กติกาถูกปรับให้สอดคล้องกับบริบทจริงของชุมชน เมื่อเหตุผลและข้อมูลที่ตัดสินใจถูกเปิดให้สาธารณชนรับรู้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเปลี่ยนจากการต่อรองหลังบ้านเป็นการถกเถียงบนหลักฐานร่วม กติกาที่เกิดขึ้นจึงไม่ถูกมองว่า “ถูกกำหนดมาแล้ว” แต่เป็นผลจากการออกแบบร่วม ระบบเศรษฐกิจจะลดต้นทุนความไม่ไว้วางใจ และผู้ประกอบการรายย่อยหรือชุมชนท้องถิ่นจะกล้าเข้าร่วมแข่งขันมากขึ้น เพราะเชื่อว่ากติกาไม่เอียงโดยโครงสร้าง

2) ปรับกติกาเชิงพื้นที่โดยใช้ข้อมูลโปร่งใสเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงโอกาส -กติกาที่เป็นธรรมในระดับประเทศอาจไม่เป็นธรรมในทุกพื้นที่ หากออกแบบโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเชิงเศรษฐกิจและสังคม การออกแบบเชิงระบบจึงต้องเปิดให้กติกาปรับตามบริบทพื้นที่ภายใต้กรอบเดียวกัน โดยใช้ข้อมูลโปร่งใสเป็นฐาน ตัวอย่างในปัจจุบันคือการปรับหลักเกณฑ์โครงการสนับสนุนหรือการจัดซื้อจัดจ้างให้เหมาะกับศักยภาพของพื้นที่ชนบทหรือชุมชนเมืองขนาดเล็ก พร้อมเปิดเผยข้อมูลการพิจารณาอย่างชัดเจน แนวทางนี้ช่วยลดความได้เปรียบเชิงอำนาจของผู้ที่มีทรัพยากรหรือความเชี่ยวชาญด้านเอกสารมากกว่า เมื่อข้อมูลต้นทุนเงื่อนไข และผลลัพธ์ถูกเปิดเผย ชุมชนสามารถตรวจสอบได้ว่ากติกาถูกปรับเพื่อความเหมาะสมจริง ไม่ใช่เพื่อเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ความเป็นธรรมจึงไม่ได้เกิดจากความเท่าเทียมเชิงรูปแบบ แต่จากความยุติธรรมเชิงบริบท ซึ่งทำให้ผู้คนเชื่อว่าระบบรับรู้ความแตกต่างและไม่เอียงโดยอำนาจแฝง

3) สร้างกลไกติดตามผลโดยชุมชนเพื่อยืนยันว่ากติกาและข้อมูลไม่ถูกบิดเบือนภายหลัง -แม้กติกาจะถูกออกแบบอย่างโปร่งใสในตอนต้น หากขาดการติดตามผล ความไม่ไว้วางใจก็จะกลับมา การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมจึงต้องรวมกลไกให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการเปิดข้อมูลโครงการและงบประมาณในรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจได้ พร้อมให้ชุมชนร่วมประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่ แนวทางนี้ทำให้ธรรมาภิบาลข้อมูลไม่ใช่เพียงการเปิดไฟล์ แต่เป็นการเปิดกระบวนการเรียนรู้ร่วม เมื่อชุมชนเห็นว่าผลลัพธ์สอดคล้องกับกติกาที่ตกลงกันไว้ ความเชื่อมั่นในระบบจะเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งคำอธิบายจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว ในเชิงระบบ กลไกติดตามผลโดยชุมชนช่วยลดโอกาสการบิดเบือนข้อมูล ลดอำนาจต่อรองที่ไม่เป็นธรรม และทำให้กติกาสาธารณะดำรงอยู่ได้จริงในระยะยาว เศรษฐกิจจึงขับเคลื่อนได้บนฐานความเชื่อว่าจะระบบไม่เอียง และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการรักษาความเป็นธรรมของกติกานั้น

1.2.2 ธรรมาภิบาลข้อมูลในฐานะโครงสร้างพื้นฐานใหม่ของเศรษฐกิจ

ในยุคที่การตัดสินใจทางเศรษฐกิจพึ่งพาข้อมูลมากกว่าที่เคย ธรรมาภิบาลข้อมูลจึงกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญไม่ต่างจากถนนหรือไฟฟ้า หากข้อมูลด้านราคา รายได้ การจ้างงาน หรือผลของโครงการรัฐถูกซ่อน บิดเบือน หรือเข้าถึงได้เฉพาะบางกลุ่ม ระบบเศรษฐกิจจะตัดสินใจผิดพลาดอย่างเป็นระบบ การออกแบบเศรษฐกิจสมัยใหม่จึงต้องกำหนดกติกาการใช้ข้อมูลที่ชัดเจน ทั้งในแง่สิทธิความเป็นส่วนตัวของ

ประชาชน และสิทธิในการรับรู้ข้อมูลสาธารณะที่ส่งผลต่อชีวิตและโอกาสของตน เมื่อข้อมูลสาธารณะถูกเปิดในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เอกชนสามารถวางแผนลงทุนได้แม่นยำขึ้น รัฐสามารถประเมินนโยบายบนผลจริง ไม่ใช่รายงานเชิงพิธีกรรม และประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่านโยบายช่วยแก้ปัญหาจริงหรือไม่ ธรรมชาติของข้อมูลจึงไม่ใช่เรื่องเทคนิค แต่เป็นเรื่องความเป็นธรรม เพราะข้อมูลที่ไม่สมดุลคือรูปแบบใหม่ของความเหลื่อมล้ำ การออกแบบระบบข้อมูลที่ช่วยลดความหวาดระแวงในสังคม และเปลี่ยนการถกเถียงจากการคาดเดาเป็นการใช้หลักฐานร่วม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจที่ต้องการเสถียรภาพในระยะยาว

1) ออกแบบธรรมชาติของข้อมูลผ่านเวทีรับฟังเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการตัดสินใจไม่เอียง - การยกระดับธรรมชาติของข้อมูลให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจ ต้องเริ่มจากการยอมรับว่าข้อมูลไม่ใช่มรดกโดยตัวมันเอง หากกระบวนการกำหนดว่า “เก็บอะไร ใช้อย่างไร และใครเข้าถึงได้” ถูกผูกขาดโดยบางฝ่าย ความไม่ไว้วางใจจะเกิดขึ้นทันที การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมจึงต้องเปิดเวทีรับฟังจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อสะท้อนว่าข้อมูลใดมีผลต่อชีวิตและโอกาสของประชาชนจริง ตัวอย่างในปัจจุบันคือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นก่อนกำหนดเกณฑ์การใช้ข้อมูลโครงการรัฐหรือฐานข้อมูลสวัสดิการ ทำให้รัฐเห็นข้อกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัว ความถูกต้อง และการนำข้อมูลไปใช้เชิงเลือกปฏิบัติ เมื่อกระบวนการตัดสินใจด้านข้อมูลเปิดเผยและรับฟังเหตุผลจากหลายฝ่าย ประชาชนจะเชื่อว่าระบบไม่ได้เอียงเพราะตัวบุคคล แต่ทำงานตามกติกาที่ตรวจสอบได้ ในเชิงระบบ ธรรมชาติของข้อมูลลักษณะนี้ช่วยลดการต่อต้านนโยบาย เพราะความไม่เห็นด้วยถูกจัดการตั้งแต่ต้นทาง ไม่ใช่ปล่อยให้สะสมเป็นความขัดแย้งภายหลัง ข้อมูลจึงกลายเป็นภาษากลางของสังคม มากกว่าการเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ

2) ปรับกติกาการใช้ข้อมูลให้เหมาะสมที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงข้อมูล - แม้จะใช้ฐานข้อมูลเดียวกันทั้งประเทศ แต่ผลกระทบของข้อมูลต่อแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน การออกแบบธรรมชาติของข้อมูลที่เป็นธรรมจึงต้องเปิดให้กติกาการใช้ข้อมูลปรับตามบริบทพื้นที่ ภายใต้หลักการเดียวกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบันคือการปรับเกณฑ์การใช้ข้อมูลรายได้ การจ้างงาน หรือศักยภาพชุมชนในการคัดเลือกโครงการสนับสนุนจากรัฐ โดยเปิดข้อมูลเหตุผลและขั้นตอนให้พื้นที่ที่ตรวจสอบได้ แนวทางนี้ช่วยลดความได้เปรียบของพื้นที่หรือกลุ่มที่มีความพร้อมด้านข้อมูลและเอกสารมากกว่า เมื่อชุมชนเข้าใจว่าข้อมูลถูกใช้เพื่อสะท้อนความจริงของพื้นที่ ไม่ใช่บังคับให้ทุกแห่งอยู่ในกรอบเดียว ความรู้สึกว่าระบบ “เอียง” จะลดลง ในเชิงระบบ การปรับกติกาเชิงพื้นที่ทำให้ข้อมูลไม่กลายเป็นอุปสรรคใหม่ของรายย่อยหรือชุมชนห่างไกล แต่เป็นเครื่องมือเปิดโอกาสอย่างเป็นธรรม เศรษฐกิจจึงสามารถใช้ข้อมูลเพื่อกระจายโอกาส แทนที่จะกระจุกอำนาจการตัดสินใจไว้ส่วนกลาง

3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามผลข้อมูลเพื่อยืนยันความเป็นธรรมในระยะยาว - ธรรมชาติของข้อมูลจะไม่สมบูรณ์ หากจำกัดอยู่แค่ช่วงออกแบบกติกา แต่ต้องรวมถึงการติดตามผลการใช้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง การออกแบบระบบที่เป็นธรรมจึงควรให้ชุมชนและประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบว่า ข้อมูลถูกใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ตกลงกันไว้หรือไม่ ตัวอย่างในปัจจุบันคือการเปิดข้อมูลโครงการรัฐ งบประมาณ และผลลัพธ์ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจได้ พร้อมกลไกให้ชุมชนร่วมสะท้อนปัญหาและข้อผิดพลาด แนวทางนี้ทำให้ธรรมชาติของข้อมูลไม่ใช่เพียงเรื่องเทคนิคหรือกฎหมาย แต่เป็นวัฒนธรรมการตรวจสอบร่วมของสังคม เมื่อชุมชนสามารถติดตามผลได้ด้วยข้อมูลชุดเดียวกับรัฐ ความเชื่อว่าระบบไม่เอียงจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์จริง ไม่ใช่คำอธิบายเชิงนโยบาย ในเชิงระบบ กลไกติดตามผลโดยชุมชนช่วยลดโอกาสการบิดเบือนข้อมูลในระยะยาว ทำให้

ให้ข้อมูลทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ค้ำจุนความเป็นธรรม เสถียรภาพ และความร่วมมือของเศรษฐกิจทั้งระบบ

1.2.3 กำหนดสิทธิข้อมูลของประชาชนควบคู่กับความรับผิดชอบของรัฐและเอกชน

การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมในยุคข้อมูลล้นโลกต้องเริ่มจากการยอมรับว่าประชาชนไม่ใช่เพียงผู้ให้ข้อมูล แต่เป็นเจ้าของสิทธิในข้อมูลของตนเอง ระบบเศรษฐกิจที่เอียงมักเกิดจากการที่รัฐหรือเอกชนถือข้อมูลมากเกินไปโดยขาดความรับผิดชอบ การกำหนดสิทธิข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น การยินยอม การใช้ตามวัตถุประสงค์ และการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ จะช่วยสร้างสมดุลอำนาจใหม่ในระบบ เมื่อประชาชนมั่นใจว่าข้อมูลของตนไม่ถูกใช้เอาเปรียบ ความร่วมมือกับนโยบายและแพลตฟอร์มเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐและเอกชนต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จากการใช้ข้อมูล ไม่ใช่เพียงปฏิบัติตามกฎหมายขั้นต่ำ การออกแบบเช่นนี้ทำให้ข้อมูลกลายเป็นทรัพยากรสาธารณะที่สร้างคุณค่าร่วม ไม่ใช่เครื่องมือแสวงหาประโยชน์ฝ่ายเดียว เมื่อทุกฝ่ายอยู่ภายใต้กติกาเดียวกัน ความเชื่อมั่นในระบบจะเพิ่มขึ้น และลดความรู้สึกว่าระบบเศรษฐกิจถูกออกแบบมาเพื่อคนบางกลุ่มเท่านั้น

1) รับรองสิทธิข้อมูลของประชาชนผ่านเวทีรับฟังเพื่อสร้างสมดุลอำนาจในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล -การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมในยุคข้อมูลต้องเริ่มจากการยอมรับสิทธิข้อมูลของประชาชนในฐานะ “เจ้าของข้อมูล” ไม่ใช่เพียงแหล่งป้อนข้อมูลให้รัฐหรือเอกชน การกำหนดสิทธิอย่างเป็นระบบจึงควรผ่านเวทีรับฟังจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ เพื่อสะท้อนความกังวลจริง เช่น การยินยอม การใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการจัดเวทีรับฟังชุมชนก่อนใช้ฐานข้อมูลสวัสดิการหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลของรัฐ ทำให้กติกาการใช้ข้อมูลถูกปรับให้คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและความเข้าใจของประชาชน เมื่อสิทธิข้อมูลถูกกำหนดจากกระบวนการที่เปิดเผยและมีส่วนร่วม ความเชื่อวาระบบไม่เอียงจะเพิ่มขึ้น เพราะประชาชนเห็นว่ากติกาไม่ได้ถูกกำหนดจากอำนาจฝ่ายเดียว ในเชิงระบบสิทธิข้อมูลที่ชัดเจนช่วยสร้างความร่วมมือกับนโยบายและแพลตฟอร์มเศรษฐกิจ ลดแรงต้านจากความหวาดระแวง และทำให้ข้อมูลถูกใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างยั่งยืน

2) กำหนดความรับผิดชอบของรัฐและเอกชนในการใช้ข้อมูลตามบริบทพื้นที่ -แม้จะมีกติกาสิทธิข้อมูลระดับประเทศ แต่การบังคับใช้ที่เป็นธรรมต้องคำนึงถึงบริบทพื้นที่ การออกแบบเชิงระบบจึงควรกำหนดความรับผิดชอบของรัฐและเอกชนในการใช้ข้อมูลให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างในปัจจุบันคือการปรับแนวทางใช้ข้อมูลการจ้างงาน รายได้ หรือทรัพยากรชุมชนในการคัดเลือกโครงการสนับสนุนจากรัฐ โดยเปิดเผยเหตุผลและเงื่อนไขให้ชุมชนตรวจสอบได้ แนวทางนี้ช่วยลดความรู้สึกว่าข้อมูลถูกใช้เอื้อประโยชน์ให้บางกลุ่มหรือบางพื้นที่ที่มีความพร้อมมากกว่า ในเชิงระบบ ความรับผิดชอบของรัฐและเอกชนไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามกฎหมายขั้นต่ำ แต่คือการอธิบายผลกระทบจากการใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใส เมื่อกติกาถูกปรับให้สอดคล้องกับบริบทจริง สิทธิข้อมูลของประชาชนจะไม่เป็นเพียงหลักการเชิงนามธรรม แต่กลายเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ

3) เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามการใช้ข้อมูลเพื่อยืนยันว่าระบบไม่เอียงในระยะยาว -สิทธิข้อมูลและความรับผิดชอบจะเกิดผลจริงได้ก็ต่อเมื่อมีกลไกติดตามผลที่ประชาชนเข้าถึงได้ การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมจึงต้องเปิดพื้นที่ให้ชุมชนร่วมตรวจสอบว่าข้อมูลของตนถูกใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ตกลงกันไว้หรือไม่

ตัวอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบันคือการเปิดข้อมูลโครงการรัฐ ผลการใช้ข้อมูล และตัวชี้วัดผลลัพธ์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย พร้อมช่องทางให้ชุมชนสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะ แนวทางนี้ทำให้ประชาชนไม่ใช่เพียงผู้ให้ข้อมูล แต่เป็นผู้ร่วมกำกับดูแลการใช้ข้อมูล เมื่อชุมชนสามารถติดตามและตั้งคำถามได้ด้วยข้อมูลชุดเดียวกับรัฐและเอกชน ความเชื่อมั่นในระบบจะเกิดจากประสบการณ์จริง ไม่ใช่คำรับรองเชิงนโยบาย ในเชิงระบบ การมีส่วนร่วมติดตามผลช่วยลดการบิดเบือนข้อมูลในระยะยาว และทำให้ข้อมูลทำหน้าที่เป็นทรัพยากรสาธารณะที่สร้างคุณค่าร่วม เศรษฐกิจจึงสามารถเติบโตบนฐานความไว้วางใจและความเป็นธรรมอย่างมั่นคง

1.2.4 ร่วมออกแบบกติกาในระดับพื้นที่เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของระบบเศรษฐกิจ

แม้กติการะดับชาติจะสำคัญ แต่เศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ยืดหยุ่นต้องเปิดพื้นที่ให้การออกแบบกติกาในระดับชุมชนและท้องถิ่น การบังคับใช้กติกาเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงบริบทพื้นที่ มักสร้างแรงต้านและความรู้สึกไม่เป็นธรรม การใช้หลัก “ร่วมออกแบบ” ทำให้รัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมกำหนดกติกาที่เหมาะสมกับสภาพจริง เช่น การจัดสรรงบประมาณ โครงการพัฒนา หรือการติดตามผล เมื่อคนในพื้นที่มีบทบาทในการออกแบบและตรวจสอบ ระบบจะไม่ถูกมองว่าเป็นคำสั่งจากเบื้องบน แต่เป็นข้อตกลงร่วมที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ วิธีคิดนี้ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความยืดหยุ่น และทำให้กติกามีชีวิต ไม่แข็งตัวตามเอกสาร การออกแบบกติกาแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจทั้งระบบมีต้นทุนความเสี่ยงต่ำลง และเดินหน้าได้อย่างต่อเนื่องบนฐานความเชื่อมั่นและความเป็นธรรมร่วมกันของสังคม

1) ร่วมออกแบบกติกาพื้นที่ผ่านเวทีรับฟังเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและลดแรงต้านเชิงโครงสร้าง

-การออกแบบกติกาที่เป็นธรรมในเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องยอมรับว่าความรู้เกี่ยวกับปัญหาและศักยภาพไม่ได้อยู่ที่ส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว การเปิดเวทีรับฟังในระดับพื้นที่จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการร่วมออกแบบกติกา ตัวอย่างในปัจจุบันคือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของชุมชนก่อนกำหนดหลักเกณฑ์โครงการพัฒนา การจัดสรรงบประมาณ หรือการใช้ข้อมูลสาธารณะ ทำให้กติกาที่ออกมาสะท้อนข้อจำกัดและโอกาสจริงของพื้นที่ เมื่อประชาชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ระบบจะไม่ถูกมองว่าเป็นคำสั่งจากเบื้องบน แต่เป็นข้อตกลงร่วมที่มีเหตุผลรองรับ ในเชิงธรรมาภิบาลข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลพื้นฐาน เช่น งบประมาณ เป้าหมาย และตัวชี้วัด ให้ถกเถียงกันในเวทีรับฟัง ช่วยลดความรู้สึกว่าการตัดสินใจถูกชี้นำหรือเอียงโดยอำนาจแฝง ความเป็นเจ้าของระบบจึงเกิดขึ้นจากกระบวนการ ไม่ใช่จากการสื่อสารภายหลัง เมื่อคนในพื้นที่รู้ถึงความเห็นของตนมีผลต่อกติกาจริง ความร่วมมือในการปฏิบัติตามและติดตามผลจะเพิ่มขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

2) ปรับกติกาเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูลร่วมเพื่อสะท้อนความแตกต่างอย่างเป็นธรรม -กติกาที่ดีไม่

จำเป็นต้องเหมือนกันทุกแห่ง แต่ต้องยุติธรรมภายใต้หลักการเดียวกัน การออกแบบเชิงระบบจึงต้องเปิดให้กติกาปรับตามบริบทพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลร่วมเป็นฐานตัดสินใจ ตัวอย่างในปัจจุบันคือการปรับหลักเกณฑ์โครงการสนับสนุนหรือการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น เมืองท่องเที่ยว ชุมชนเกษตรหรือเขตอุตสาหกรรม พร้อมเปิดเผยเหตุผลในการปรับกติกาให้ตรวจสอบได้ แนวทางนี้ช่วยลดความรู้สึกว่าใครได้เปรียบจากการเข้าถึงส่วนกลางมากกว่า ในเชิงธรรมาภิบาลข้อมูล การใช้ข้อมูลเดียวกันแต่ตีความตามบริบทพื้นที่อย่างโปร่งใส ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าความแตกต่างไม่ได้หมายถึงความลำเอียง แต่คือความเหมาะสมเชิงระบบ เมื่อกติกาสามารถยืดหยุ่นได้โดยไม่เสียหลัก ความเป็นธรรมจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่จับต้องได้จริง ไม่ใช่ถ้อยคำเชิงนโยบาย ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีความยืดหยุ่นและลดต้นทุนความขัดแย้งในระยะยาว

3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามผลเพื่อทำให้กติกามีชีวิตและน่าเชื่อถือ -การร่วมออกแบบกติกาจะไม่สมบูรณ์ หากจบลงเพียงขั้นตอนการกำหนดหลักเกณฑ์ การออกแบบที่เป็นธรรมจึงต้องรวมกลไกให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เห็นได้ในปัจจุบันคือการเปิดเผยผลการใช้จ่ายงบประมาณ และผลลัพธ์ของโครงการในระดับพื้นที่ พร้อมช่องทางให้ชุมชนสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะ แนวทางนี้ทำให้กติกาไม่แข็งตัวตามเอกสาร แต่ปรับตัวได้ตามสถานการณ์จริง ในเชิงธรรมาภิบาลข้อมูล การติดตามผลโดยชุมชนช่วยยืนยันว่าข้อมูลไม่ถูกบิดเบือนภายหลัง และการตัดสินใจยังยึดหลักที่ตกลงกันได้ เมื่อคนในพื้นที่เห็นว่าตนสามารถตรวจสอบและมีอิทธิพลต่อการปรับแก้กติกาได้ ความเป็นเจ้าของระบบเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นจริง ไม่ใช่เชิงสัญลักษณ์ ระบบเศรษฐกิจจึงเดินหน้าได้ด้วยเชื่อมั่น ลดแรงต้าน และสร้างความเป็นธรรมที่ยั่งยืนในระยะยาว

1.3 ใช้เครื่องมือให้สมดุล การคลัง-การเงิน-โครงสร้าง ต้องไปทิศเดียวกันและคุมผลข้างเคียง

เศรษฐกิจสมัยใหม่มักพึ่งไม่ใช้เพราะไม่มีนโยบาย แต่เพราะนโยบายดีเกินไปเอง เช่น อยากลดค่าครองชีพแต่กระตุ้นกว้างจนเงินเพื่อกลับมา หรืออยากช่วยรายย่อยแต่กติกาสินเชื่อเอื้อให้เข้าถึงทุนจริง หลักปฏิบัติคือจัดชุดเครื่องมือให้ตอบโจทย์เดียวกัน: ระยะสั้นต้องกันคนล้ม (ช่วยกลุ่มเปราะบางเฉพาะจุด ลดผลกระทบราคา/พลังงาน) ระยะกลางต้องดันผลิตภาพ (ลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะ ดิจิทัล) ระยะยาวต้องวินัยและความโปร่งใส (หนี้สาธารณะมีกรอบ ใช้จ่ายคุ้มค่า) จุดสำคัญคือ “งบประมาณฐานผลลัพธ์” ต้องกลายเป็นวัฒนธรรม ไม่ใช่คำขวัญ โดยทุกโครงการควรมีตัวชี้วัดที่ผูกกับชีวิตคน เช่น รายได้จริงเพิ่มกี่บาท ลดเวลาขออนุญาตกี่วัน ลดต้นทุนโลจิสติกส์กี่เปอร์เซ็นต์ และต้องยอมตัดโครงการที่ไม่คุ้มค่าออก ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมยุคนี้คือ “คุ้มค่า โปร่งใส และรับผิดชอบเงินภาษี” อีกด้านหนึ่ง การประสานนโยบายการเงินกับการคลังต้องสื่อสารตรงไปตรงมา เพื่อคุมความคาดหวังของตลาดและประชาชน ลดความตื่นตระหนกในช่วงผันผวน ที่สำคัญอย่าลืมผลข้างเคียง: มาตรการที่ดีต้องมีแผนรองรับคนที่ถูกกระทบ เช่น แรงงานในอุตสาหกรรมเดิมหรือ SMEs ที่ต้นทุนขึ้น ให้มีทางออกเป็นสินเชื่อเงื่อนไขดี การยกระดับมาตรฐาน และการเข้าถึงตลาดใหม่ สรุปคือเครื่องมือไม่ใช่เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การผูกทั้งระบบให้เดินไปทางเดียวกันอย่างมีวินัย (เอี่ยมพร พิทยสันธิ (2557) การคลังประยุกต์กับเศรษฐกิจไทยที่เปลี่ยนแปลงไป; Joseph E. Stiglitz (2000) Economics of the Public Sector.

1.3.1 จัดชุดเครื่องมือการคลังและการเงินให้ตอบโจทย์เดียวกันในแต่ละระยะเวลา

เศรษฐกิจสมัยใหม่แบบออกแบบระบบต้องเลิกใช้เครื่องมือแบบแยกส่วน เพราะการคลังและการเงินที่เดินคนละทิศจะสร้างผลข้างเคียงมากกว่าผลดี การออกแบบเชิงระบบเริ่มจากการกำหนดโจทย์ร่วมในแต่ละช่วงเวลาอย่างชัดเจน ระยะสั้นต้องเน้นการกันคนล้ม โดยใช้มาตรการการคลังเฉพาะกลุ่มเปราะบางและการสื่อสารนโยบายการเงินที่ช่วยตรึงความคาดหวังด้านราคา ระยะกลางต้องเปลี่ยนจากการพยุงเป็นการเสริมแรง ด้วยการประสานงบลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน และสินเชื่อที่เอื้อต่อการเพิ่มผลิตภาพ ระยะยาวต้องสร้างวินัยผ่านกรอบหนี้และความโปร่งใส เพื่อไม่ให้การช่วยเหลือวันนี้กลายเป็นภาระในอนาคต การจัดชุดเครื่องมือเช่นนี้ทำให้รัฐไม่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เลือกการผสมที่สอดคล้องกัน เอกชนจึงสามารถวางแผนการลงทุนบนความคาดหวังที่เสถียร ขณะที่ประชาชนเข้าใจทิศทางและปรับตัวได้ทัน เมื่อทุกฝ่ายเห็นว่า

เครื่องมือไม่ตีกันเอง ความเชื่อมั่นในระบบจะเพิ่มขึ้น และลดความผันผวนที่เกิดจากความไม่แน่นอนของนโยบาย

1) ระยะสั้น “กันคนล้ม” ด้วยชุดเครื่องมือเดียวกัน: การคลังเฉพาะกลุ่ม + การเงินตรึงความคาดหวัง + โครงสร้างลดต้นทุนทันที -การใช้เครื่องมือให้สอดคล้องตามแนวคิดออกแบบระบบ ต้องเริ่มจากการกำหนดโจทย์ร่วมระยะสั้นให้ชัดว่า “ไม่ปล่อยให้แรงงานอุตสาหกรรมเดิมและ SMEs ล้มเพราะต้นทุนพุ่ง” แล้วจัดการคลัง-การเงิน-โครงสร้างให้ไปทิศเดียวกันและคุมผลข้างเคียง เช่น การคลังใช้มาตรการเจาะจงช่วยต้นทุนจำเป็น (พลังงาน/ขนส่ง/สาธารณูปโภค) แบบมีเงื่อนไข เพื่อกันการขึ้นราคาส่งต่อแบบลูกโซ่ ขณะเดียวกันนโยบายการเงินต้องสื่อสารเสถียรภาพราคาอย่างต่อเนื่อง ไม่ทำให้ต้นทุนดอกเบี้ยกระแทกธุรกิจเปราะบางเกินไป ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการออก “สินเชื่อเงื่อนไขดี” ให้ SMEs และผู้ประกอบการที่ต้นทุนขึ้น โดยกำหนดว่าต้องรักษาการจ้างงานหรือปรับปรุงประสิทธิภาพพลังงานควบคู่ เพื่อลดการใช้เงินอุดหนุนแบบไร้เป้า ส่วนเครื่องมือโครงสร้างในระยะสั้นต้องช่วยลดต้นทุนทำธุรกรรม เช่น บริการรัฐดิจิทัล การลดขั้นตอนใบอนุญาต และระบบโลจิสติกส์/ขนส่งที่ทำให้ส่งของได้เร็วขึ้น เมื่อเครื่องมือสามด้านประสานกัน ผลข้างเคียงอย่างเงินไหลรั่ว การเก็งกำไร หรือการพองธุรกิจที่ไร้ศักยภาพจะลดลง เพราะมีเงื่อนไขและตัวชี้วัดชัดเจน ระบบจึง “กันล้ม” ได้จริงโดยไม่สร้างภาระระยะยาวเกินจำเป็น

2) ระยะกลาง “เสริมแรง” ให้รอดแล้วต้องดีขึ้น: สินเชื่อผูกการยกระดับมาตรฐาน + งบลงทุนเทคโนโลยี + โครงสร้างเปิดทางสู่ตลาดใหม่ -การจัดชุดเครื่องมือให้ตอบโจทย์เดียวกันในระยะกลาง ต้องเปลี่ยนจากการพุ่งเป็นการเพิ่มผลิตภาพ โดยตั้งโจทย์ร่วมว่า “SMEs และแรงงานเดิมต้องยกระดับมาตรฐานเพื่อแข่งขันได้” การคลังจึงควรใช้แบบลงทุนร่วมมากกว่าแจก เช่น คุบองยกระดับมาตรฐาน การร่วมจ่ายเพื่อปรับไลน์ผลิต/ประหยัดพลังงาน/ระบบดิจิทัลในโรงงานหรือร้านค้า และการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อขอรับรองมาตรฐานที่ตลาดต้องการ ขณะเดียวกันเครื่องมือการเงินต้องออกแบบสินเชื่อเงื่อนไขดีที่ผูกกับผลลัพธ์ เช่น ดอกเบี้ยลดลงเมื่อผ่านมาตรฐานคุณภาพ/ความปลอดภัย/สิ่งแวดล้อม หรือเมื่อมีหลักฐานว่าผลิตภาพต่อคนเพิ่มขึ้นจริง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือโครงการสินเชื่อเพื่อปรับปรุงเครื่องจักรและมาตรฐานผลิตภณช์ให้เข้าสู่ซัพพลายเชนของอุตสาหกรรมใหม่ (อาหารคุณภาพสูง ขึ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้า งานบริการดิจิทัล) ด้านโครงสร้างพื้นฐานต้องทำหน้าที่ “เปิดตลาด” เช่น แพลตฟอร์มจับคู่ธุรกิจ-ผู้ซื้อ ระบบขนส่ง/คลังสินค้า และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ทำให้ SMEs ขยายข้ามพื้นที่หรือข้ามประเทศได้ง่ายขึ้น เมื่อสามเครื่องมือเดินไปทิศเดียวกัน ผลข้างเคียงอย่างการกักตุนหนี้เดิมโดยไม่พัฒนา หรือการอุดหนุนที่ไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จะลดลง เพราะการสนับสนุนถูกผูกกับการยกระดับจริงและการเข้าถึงตลาดใหม่ที่วัดผลได้

3) ระยะยาว “สร้างวินัยและความยั่งยืน” ให้ระบบไม่แกว่ง: กรอบการคลังคุมความเสี่ยง + การเงินสนับสนุนการเปลี่ยนผ่าน + โครงสร้างสร้างความสามารถแข่งขันถาวร -การออกแบบระบบระยะยาวต้องตั้งโจทย์ร่วมว่า “ช่วยวันนี้ไม่ให้เปราะบางพรุ่งนี้” จึงต้องทำให้การคลัง-การเงิน-โครงสร้างไปทิศเดียวกันภายใต้กรอบความเสี่ยงที่โปร่งใส การคลังควรมีกติกาวินัยที่ชัด เช่น กรอบหนี้ เป้าหมายการอุดหนุนที่ลดหลั่นตามเวลา และการเปิดเผยต้นทุน-ผลลัพธ์ เพื่อไม่ให้มาตรการช่วยเหลือกลายเป็นสิทธิถาวรที่บิดเบือนการแข่งขัน ขณะเดียวกันเครื่องมือการเงินควรส่งเสริมการลงทุนระยะยาวที่เพิ่มผลิตภาพและลดความเสี่ยงระบบ เช่น สินเชื่อ/พันธบัตรเพื่อการปรับตัว (การประหยัดพลังงาน การลดคาร์บอน ดิจิทัลทรานส์ฟอร์ม) โดย

กำหนดเงื่อนไขชัดเจนว่าต้องเกิดการยกระดับมาตรฐานและการเข้าถึงตลาดใหม่ ไม่ใช่เพียงขยายหนี้ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการผลักดันให้ SMEs เข้าโครงการพัฒนามาตรฐานต่อเนื่อง พร้อมเครื่องมือเงินกู้ที่ยาวขึ้น ผ่อนปรนขึ้น แต่มีการประเมินผลเป็นรอบ ๆ ด้านโครงสร้างพื้นฐานระยะยาวต้องสร้าง “ทางเลือกเศรษฐกิจใหม่” ให้แรงงานเดิม เช่น ระบบฝึกทักษะตลอดชีวิต ศูนย์นวัตกรรมระดับภูมิภาค โครงสร้างโลจิสติกส์และดิจิทัลที่เชื่อมตลาดโลก เมื่อโครงสร้างสร้างผลผลิตภาพได้จริง นโยบายการเงินก็ไม่ต้องแก้ไต่ป้อย การคลังก็ไม่ต้องอุดหนุนซ้ำระบบจึงคุมผลข้างเคียงได้และทำให้การเปลี่ยนผ่านเป็นธรรมต่อแรงงานและ SMEs ในระยะยาว

1.3.2 ใช้งบประมาณฐานผลลัพธ์เป็นวัฒนธรรมร่วมของการใช้เงินสาธารณะ

การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจอย่างสมดุลจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากงบประมาณยังถูกมองเป็นเพียงการใช้จ่ายตามรายการ การออกแบบระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องยกระดับ “งบประมาณฐานผลลัพธ์” ให้เป็นวัฒนธรรมร่วม ไม่ใช่เพียงคำประกาศ ทุกโครงการควรถูกตั้งคำถามว่าทำให้ชีวิตประชาชนดีขึ้นอย่างไรในเชิงวัดได้ เช่น รายได้สุทธิเพิ่ม เวลาการทำธุรกรรมลด หรือต้นทุนธุรกิจลดลงเท่าใด เมื่อผลลัพธ์ถูกกำหนดชัด การคลังจะเลือกใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า และการเงินจะปรับเครื่องมือสนับสนุนได้ตรงจุด เอกชนจะเข้ามาจับบทบาทมากขึ้นในโครงการที่พิสูจน์ความคุ้มค่าได้ ขณะที่ประชาชนสามารถตรวจสอบและตั้งคำถามกับการใช้เงินภาษีได้บนหลักเหตุผล การยอมตัดโครงการที่ไม่คุ้มค่าออกจึงไม่ใช่เรื่องการเมือง แต่เป็นการดูแลระบบโดยรวม วิธีคิดนี้ช่วยลดการรั่วไหล ลดโครงการซ้ำซ้อน และทำให้การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจมีทิศทางเดียวกันอย่างแท้จริง

1) ทำให้งบประมาณฐานผลลัพธ์เป็น “เข็มทิศร่วม” ของการคลัง-การเงิน-โครงสร้างในระยะสั้น เพื่อช่วย SMEs และแรงงานเดิมไม่ให้ล้ม -การใช้เครื่องมือให้สมดุลตามแนวคิดออกแบบระบบ ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนวัฒนธรรมงบประมาณจาก “จ่ายตามรายการ” เป็น “จ่ายตามผลลัพธ์” โดยกำหนดโจทย์ร่วมระยะสั้นให้ชัดว่า SMEs และแรงงานในอุตสาหกรรมเดิมที่ต้นทุนขึ้นต้องมีทางออกทันที แต่ไม่สร้างผลข้างเคียง เช่น เงินรั่วไหลหรืออุดหนุนผิดกลุ่ม งบประมาณจึงควรผูกกับผลลัพธ์วัดได้ เช่น ต้นทุนพลังงาน/โลจิสติกส์ต่อหน่วยลดลง ระยะเวลาทำธุรกรรมลดลง หรือการจ้างงานคงอยู่ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการออกสินเชื่อเงื่อนไขดีสำหรับธุรกิจที่ต้นทุนพุ่ง โดยรัฐใช้การคลังช่วย “ลดความเสี่ยง” ผ่านการค้ำประกันหรือชดเชยดอกเบี้ยแบบมีเงื่อนไข ไม่ใช่แจกเงินก้อน และกำหนดว่าผู้กู้ต้องรักษาการจ้างงานหรือทำแผนลดต้นทุนอย่างเป็นระบบ ขณะที่เครื่องมือโครงสร้างระยะสั้น เช่น การลดขั้นตอนใบอนุญาต บริการรัฐดิจิทัล หรือปรับกติกาการจัดซื้อให้ SMEs เข้าถึงได้ ต้องถูกวัดผลด้วยเวลาที่ลดลงและต้นทุนที่ลดลงจริง เมื่อการคลังจ่ายตามผลลัพธ์ นโยบายการเงินก็สามารถกำหนดวงเงินและเงื่อนไขให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดการกู้เก็งกำไร และทำให้ระบบช่วย “กันล้ม” ได้โดยคุมผลข้างเคียงไว้ตั้งแต่ต้น

2) ระยะกลาง ใช้ฐานผลลัพธ์เป็นกลไก “ยกระดับมาตรฐาน” โดยผูกสินเชื่อและงบลงทุนกับการเพิ่มผลผลิตภาพจริง -ในระยะกลาง การใช้เครื่องมือให้ทิศทางเดียวกันต้องเปลี่ยนเป้าจากพยุงสภาพคล่องไปสู่การยกระดับผลผลิตภาพและมาตรฐาน เพราะ SMEs ที่รอดแล้วแต่ไม่ยกระดับจะกลับมาเปราะบางซ้ำ งบประมาณฐานผลลัพธ์จึงควรกำหนดตัวชี้วัดชัด เช่น ผ่านมาตรฐานคุณภาพ/ความปลอดภัย/สิ่งแวดล้อม เพิ่มอัตราผลผลิตต่อคน ลดของเสีย ลดพลังงานต่อหน่วย หรือเพิ่มสัดส่วนยอดขายตลาดใหม่ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการใช้การคลังสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อปรับกระบวนการผลิตและขอรับรองมาตรฐาน พร้อมออกสินเชื่อเงื่อนไขที่ “ดอกเบี้ยลดเมื่อทำได้จริง” เช่น ผ่านมาตรฐานหรือส่งมอบให้ลูกค้ารายใหม่ได้ตามสัญญา ส่วนเครื่องมือ

โครงสร้างต้องช่วยให้การยกระดับเกิดขึ้นได้ง่าย เช่น ศูนย์ทดสอบมาตรฐานในภูมิภาค แพลตฟอร์มจับคู่ธุรกิจ-ผู้ซื้อ หรือโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ทำให้ SMEs เข้าตลาดใหม่ได้เร็วขึ้น เมื่อทุกโครงการถูกประเมินด้วยผลลัพธ์เดียวกัน ระบบจะตัดโครงการที่อบรมแล้วไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงออกได้ ลดความซ้ำซ้อน และทำให้การคลัง-การเงิน-โครงสร้างเสริมแรงกันจริง ไม่ใช่ทำคนละทาง

3) ระยะยาว ท่างฐานผลลัพธ์เป็น “วินัยระบบ” เพื่อคุมผลข้างเคียงและทำให้การช่วยเหลือกลายเป็นการเปลี่ยนผ่านสู่ตลาดใหม่อย่างถาวร -การออกแบบระบบระยะยาวต้องทำให้งบประมาณฐานผลลัพธ์เป็นวัฒนธรรมร่วมของทั้งรัฐ เอกชน และประชาชน โดยยึดหลักว่าเงินสาธารณะต้องสร้างความสามารถแข่งขัน ไม่ใช่สร้างการพึ่งพาถาวร จึงต้องตั้งผลลัพธ์ระดับระบบ เช่น สัดส่วนแรงงานที่ย้ายสู่งานผลิตภาพสูงขึ้น สัดส่วน SMEs ที่ขายตลาดใหม่เพิ่มขึ้น อัตรารอดของธุรกิจหลังรับการสนับสนุน 2-3 ปี และต้นทุนธุรกรรมของรัฐลดลง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการออกแบบแพ็คเกจ “เปลี่ยนอุตสาหกรรมเดิมสู่ตลาดใหม่” ที่รวมสินเชื่อเงื่อนไขระยะยาวกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน (โลจิสติกส์ ดิจิทัล ศูนย์นวัตกรรม/ทดสอบมาตรฐาน) และব্যয়ยกระดับทักษะ โดยมีการติดตามผลเป็นรอบ ๆ หากไม่เกิดผลลัพธ์ตามเกณฑ์ต้องปรับเงื่อนไขหรือยุติโครงการได้ทันที เพื่อคุมผลข้างเคียงอย่างหนี้เสีย การอุดหนุนผิดเป้า หรือการล็อกอินผลประโยชน์ เมื่อระบบใช้ผลลัพธ์เป็นภาษาเดียวกัน การเงินจะสนับสนุนการลงทุนที่มีคุณภาพ การคลังจะรักษาวินัยและความโปร่งใส และโครงสร้างพื้นฐานจะถูกเลือกเพราะช่วยเปิดตลาดใหม่จริง เศรษฐกิจจึงเดินหน้าไปทิศเดียวกันและยั่งยืนกว่าเดิม

1.3.3 ประสานนโยบายการเงินและการคลังผ่านการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา

หนึ่งในต้นเหตุของความผันผวนทางเศรษฐกิจคือการสื่อสารนโยบายที่ไม่สอดคล้องกัน การออกแบบระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่จึงต้องให้ความสำคัญกับการประสานการคลังและการเงินผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา เมื่อประชาชนและตลาดเข้าใจว่ามาตรการต่าง ๆ มีเป้าหมายร่วมและไม่ขัดแย้งกัน ความตื่นตระหนกจะลดลง และการตัดสินใจจะมีเหตุผลมากขึ้น การสื่อสารเชิงระบบไม่ใช่การโฆษณาชวนเชื่อ แต่เป็นการอธิบายผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านข้างอย่างซื่อสัตย์ รัฐจึงสร้างความน่าเชื่อถือ เอกชนปรับตัวได้เร็ว และประชาชนไม่รู้สึกถูกหลอกหรือถูกทิ้งไว้ข้างหลัง การประสานเช่นนี้ทำให้เครื่องมือการเงินไม่ต้องทำงานหนักเกินไปเพื่อแก้ผลข้างเคียงของการคลัง และกลับกัน ระบบโดยรวมจึงมีต้นทุนความเสี่ยงต่ำลงและเดินหน้าได้อย่างมีเสถียรภาพ

1) สื่อสาร “โจทย์ร่วม-แพ็คเกจเดียว” ให้ตลาดเข้าใจว่า การคลัง-การเงิน-โครงสร้างไปทิศเดียวกัน เพื่อลดต้นทุนของ SMEs และแรงงานเดิม -การใช้เครื่องมือให้สอดคล้องตามแนวคิดออกแบบระบบจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากการสื่อสารทำให้คนตีความว่ารัฐ “ช่วยวันนี้แต่บิบบรู้งนี้” หรือ “ลดค่าครองชีพแต่ดอกเบีย้กระแทกธุรกิจ” ระยะสั้นจึงต้องสื่อสารตรงไปตรงมาว่ามาตรการเป็น “แพ็คเกจเดียว” มีเป้าหมายร่วมคือกันคนล้มและคุมผลข้างเคียง เช่น อธิบายว่าการคลังช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเปราะบางและ SMEs ที่ต้นทุนขึ้นอย่างมุงเป้า ไม่ใช่หว่านเงินจนต้นเงินเฟ้อ ขณะเดียวกันนโยบายการเงินยึดเสถียรภาพราคา แต่จะไม่ทำให้สินเชื่อธุรกิจเปราะบางหายไปด้วยการออกแบบช่องทางสินเชื่อเงื่อนไขที่จำกัด้วงและจำกัด้ววัตถุประสงค์ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการประกาศสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ/ผ่อนปรนเงื่อนไขสำหรับ SMEs คู่กับการชี้แจงว่าเงินกู้ต้องใช้เพื่อพยุงการจ้างงานหรือปรับประสิทธิภาพต้นทุน ไม่ใช่เก็งกำไร พร้อมมาตรการโครงสร้างอย่างลดขั้นตอนอนุญาตหรือบริการรัฐดิจิทัลเพื่อให้ธุรกิจลดเวลาทำธุรกรรมได้จริง เมื่อสื่อสารแบบซื่อสัตย์ทั้งผลดีและผลข้างเคียง

ตลาดจะตั้งความคาดหวังได้ถูก ลดการเร่งขึ้นราคา/กักตุน ลดความกลัวการลงทุน และทำให้การเงินไม่ต้อง “แก่ไฟ” จากความสับสนที่เกิดจากการคลัง

2) สื่อสาร “เงื่อนไข-ผลลัพธ์-เส้นทางยกระดับ” ให้ชัด เพื่อพา SMEs จากการพุงสภาพคล่องไปสู่การยกระดับมาตรฐาน -ระยะกลางของระบบต้องเปลี่ยนจากการช่วยให้รอดไปสู่การช่วยให้ดีขึ้น แต่ความเสี่ยงคือผู้ประกอบการเข้าใจผิดว่าเงินสนับสนุนคือ “เงินแจก” หรือ “สิทธิถาวร” จึงต้องสื่อสารนโยบายให้ชัดเจนว่าเครื่องมือทั้งสามด้านถูกผูกด้วยเงื่อนไขเดียวกันและวัตถุประสงค์เดียวกัน เช่น กู้ได้เพราะมีแผนยกระดับมาตรฐาน ผ่านการรับรองคุณภาพ/ความปลอดภัย/สิ่งแวดล้อม หรือยกระดับดิจิทัล และจะได้สิทธิประโยชน์เพิ่มเมื่อทำได้จริง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือสินเชื่อเงื่อนไขดีที่กำหนด milestone: ผ่านมาตรฐานแล้วดอกเบี้ยลดระยะเวลาผ่อนยาวขึ้น หรือได้วงเงินเพิ่ม ขณะเดียวกันการคลังสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านมาตรฐาน/การทดสอบ/ที่ปรึกษา และโครงสร้างพื้นฐานช่วยเปิดทางสู่ตลาดใหม่ เช่น แพลตฟอร์มจับคู่ผู้ซื้อ ระบบโลจิสติกส์ ศูนย์ทดสอบในภูมิภาค การสื่อสารที่ตรงไปตรงมาว่าจะ “คัดกรอง-ติดตาม-ปรับเงื่อนไข” ทำให้ผู้ประกอบการวางแผนได้ไม่รู้สึกถูกหลอก และลดผลข้างเคียงอย่างกู่ไปหมุนหนี้โดยไม่ปรับตัวหรือการล่าเงินอุดหนุน

3) สื่อสาร “กรอบเวลาและทางลง” อย่างซื่อสัตย์ เพื่อคุมผลข้างเคียงระยะยาวและทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่ตลาดใหม่ยืนได้จริง -ปัญหาความผันผวนจำนวนมากเกิดจากการสื่อสารที่ไม่บอกความจริงเรื่องกรอบเวลา ทำให้คนคิดว่านโยบายจะอยู่ตลอดหรือยกเลิกแบบฉับพลัน การออกแบบระบบระยะยาวจึงต้องสื่อสารให้ชัดว่าเครื่องมือการคลัง-การเงิน-โครงสร้างมี “ทางขึ้นและทางลง” และจะลดหลั่นตามความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดการช่วยเหลือวันนี้กลายเป็นภาระหนี้หรือการบิดเบือนการแข่งขัน ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการประกาศล่วงหน้าว่าสินเชื่อเงื่อนไขดีจะเน้นสนับสนุนการลงทุนเพื่อเข้าตลาดใหม่และยกระดับมาตรฐาน โดยมีการประเมินผลเป็นรอบ หากไม่เกิดผลลัพธ์ตามเกณฑ์จะปรับเงื่อนไข/ยุติ เพื่อป้องกันหนี้เสียและการอุดหนุนผิดเป้า พร้อมสื่อสารการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานระยะยาวที่ทำให้ต้นทุนลดถาวร เช่น ดิจิทัล โลจิสติกส์ ระบบฝึกทักษะตลอดชีวิต เพื่อให้แรงงานเดิมย้ายไปงานใหม่ได้จริง การสื่อสารแบบซื่อสัตย์เรื่องผลข้างเคียง เช่น ความเสี่ยงเงินเฟ้อ ความเสี่ยงหนี้เสีย หรือความเสี่ยงธุรกิจไม่ปรับตัว จะเพิ่มความน่าเชื่อถือทำให้เอกชนลงทุนบนความคาดหวังที่เสถียร และทำให้ทั้งระบบคุมผลข้างเคียงได้โดยไม่ต้องใช้มาตรการแรง ๆ ซ้ำ ๆ

1.3.4 คุมผลข้างเคียงของนโยบายด้วยทางออกที่เป็นธรรมสำหรับผู้ได้รับผลกระทบ

การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจย่อมมีผู้ได้และผู้เสีย หากละเลยผลข้างเคียง ระบบจะสะสมความไม่พอใจและต่อต้านในระยะยาว เศรษฐกิจสมัยใหม่แบบออกแบบระบบจึงต้องเตรียมทางออกควบคู่กับมาตรการหลัก เช่น เมื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ต้องมีสินเชื่อเงื่อนไขดี การยกระดับทักษะ และช่องทางตลาดใหม่สำหรับแรงงานและ SMEs ที่ได้รับผลกระทบ การออกแบบเช่นนี้ทำให้การเปลี่ยนผ่านไม่ใช้การผลักคนออกจากระบบ แต่เป็นการพาเข้าสู่ระบบใหม่ภายใต้กติกาเดียวกัน เมื่อรัฐ เอกชน และประชาชนเห็นว่ามีความเป็นธรรมในการรับมือผลข้างเคียง ความร่วมมือจะเพิ่มขึ้น และการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจจะไม่ถูกมองว่าเอื้อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สุดท้าย ระบบจะเดินหน้าได้อย่างมั่นคง เพราะทุกฝ่ายรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงมีทางออก ไม่ใช่ทางตัน

1) คุมผลข้างเคียงระยะสั้นด้วย “กันชนที่เป็นธรรม” ให้ผู้ต้นทุนขึ้นอยู่รอดได้ โดยไม่ทำให้ทั้งระบบบิดเบือน -การใช้เครื่องมือให้สมดุลแบบออกแบบระบบต้องยอมรับว่าเมื่อรัฐใช้นโยบายการเงินคุมเงินเพื่อ

หรือปรับมาตรการการคลังบางอย่าง จะมีผู้ได้รับผลกระทบทันที โดยเฉพาะแรงงานอุตสาหกรรมเดิมและ SMEs ที่ต้นทุนพลังงาน วัตถุดิบ หรือดอกเบี้ยสูงขึ้น หากปล่อยให้เจ็บฝ่ายเดียว ระบบจะสะสมความไม่พอใจและกระทบความเชื่อมั่น จึงต้องออกแบบ “กันชน” ที่เป็นธรรมควบคุมมาตรการหลัก เช่น การคลังช่วยเหลือกลุ่มที่เดือดร้อนจริงและมีเงื่อนไขชัดเจน ไม่ให้กลายเป็นการอุดหนุนถาวร ขณะเดียวกันการเงินต้องมีช่องทางสินเชื่อเงื่อนไขดีแบบมุ่งเป้า เพื่อให้ธุรกิจไม่ขาดสภาพคล่องจนต้องเลิกจ้าง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ/ผ่อนปรนเงื่อนไขแก่ SMEs ที่ต้นทุนขึ้น โดยกำหนดว่าต้องรักษาการจ้างงานหรือทำแผนลดต้นทุน เช่น ปรับปรุงประสิทธิภาพพลังงานหรือระบบจัดการสต็อก ส่วนเครื่องมือโครงสร้างช่วยคุมผลข้างเคียงด้วยการลดต้นทุนทำธุรกรรมทันที เช่น ลดขั้นตอนใบอนุญาต บริการรัฐดิจิทัล โลจิสติกส์ที่ดีขึ้น ทำให้การช่วยเหลือ “พุงให้ผ่าน” โดยไม่กระตุ้นการขึ้นราคาเกินจำเป็นและไม่สร้างช่องกึ่งกำไร นี่คือการคุมผลข้างเคียงด้วยทางออก ไม่ใช่ปล่อยให้เจ็บแล้วค่อยแก้ทีหลัง

2) คุมผลข้างเคียงระยะกลางด้วย “ทางยกระดับที่จับต้องได้” จากการพุงสู่การปรับตัว โดยผูกเงินช่วยเหลือกับมาตรฐานและผลิตภาพ -ผลข้างเคียงสำคัญของนโยบายเปลี่ยนผ่านคือการที่ธุรกิจและแรงงาน “รอดแต่ไม่ดีขึ้น” จนกลับมาเปราะบางซ้ำ หรือกลายเป็นการพึ่งพามาตรการรัฐยึดเยื้อ การออกแบบระบบจึงต้องให้ทางออกที่เป็นธรรมในระยะกลาง คือพา SMEs และแรงงานเดิมเข้าสู่มาตรฐานใหม่และผลิตภาพที่สูงขึ้น โดยทำให้การคลัง-การเงิน-โครงสร้างไปทิศเดียวกัน การคลังควรสนับสนุนต้นทุนยกระดับ เช่น ค่าอบรม ค่าเครื่องมือ ค่าได้รับการรับรองมาตรฐาน ขณะที่การเงินออกสินเชื่อเงื่อนไขดีที่ “รางวัลตามผล” เช่น ดอกเบี้ยลดเมื่อผ่านมาตรฐานคุณภาพ/ความปลอดภัย/สิ่งแวดล้อม หรือเมื่อมีหลักฐานว่าของเสียลด พลังงานต่อหน่วยลด และผลผลิตต่อคนเพิ่ม ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการช่วยผู้ประกอบการเข้าสู่ตลาดที่ต้องมีมาตรฐานสูงขึ้น ทั้งในซัพพลายเชนอุตสาหกรรมใหม่และการค้าสมัยใหม่ โดยมีศูนย์ทดสอบมาตรฐานหรือที่ปรึกษาในพื้นที่เป็นโครงสร้างรองรับ พร้อมแพลตฟอร์มจับคู่ผู้ซื้อให้เข้าถึงตลาดใหม่ได้จริง เมื่อเส้นทางยกระดับชัด ผลข้างเคียงอย่างการก้าวไปปะหนัเดิม การอบรมที่ไม่เกิดงาน หรือการช่วยผิดกลุ่มจะลดลง เพราะทุกเครื่องมือผูกกับการเปลี่ยนแปลงที่ตรวจสอบได้

3) คุมผลข้างเคียงระยะยาวด้วย “สะพานสู่ระบบใหม่” ให้การเปลี่ยนผ่านไม่ทิ้งคนไว้ข้างหลัง และไม่สร้างภาระเชิงโครงสร้างในอนาคต -ในระยะยาว ผลข้างเคียงที่อันตรายที่สุดคือความรู้สึกว่าระบบเศรษฐกิจออกแบบมาเพื่อคนบางกลุ่ม ทำให้เกิดแรงต้านและทำลายเสถียรภาพ ดังนั้นการคุมผลข้างเคียงต้องถูกออกแบบเป็น “สะพาน” ที่ยืนได้จริง ไม่ใช่มาตรการชั่วคราวที่หายไปแล้วคนตกหล่น การคลังต้องวางกรอบให้การช่วยเหลือมีทางลง ลดหลั่นตามการปรับตัว และโปร่งใสต่อสังคม การเงินต้องสนับสนุนการลงทุนที่เพิ่มผลิตภาพระยะยาว ไม่ใช่ขยายหนี้ไร้คุณภาพ ผ่านสินเชื่อเงื่อนไขดีระยะยาวที่ผูกกับการเข้าถึงตลาดใหม่และการยกระดับมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ส่วนเครื่องมือโครงสร้างต้องสร้างทางเลือกใหม่ให้แรงงานเดิม เช่น ระบบฝึกทักษะตลอดชีวิต ศูนย์พัฒนาทักษะในภูมิภาค โครงสร้างโลจิสติกส์และดิจิทัลที่ทำให้ขายได้ไกลขึ้น ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการออกแบบแพ็คเกจช่วยเปลี่ยนอาชีพและเปลี่ยนตลาดของ SMEs โดยมีการติดตามผลเป็นรอบๆ และปรับเงื่อนไขตามข้อมูลจริง เพื่อป้องกันการอุดหนุนถาวรและลดความเสี่ยงหนี้เสีย เมื่อทุกฝ่ายเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงมีทางออกที่เป็นธรรม ไม่ใช่ทางตัน ความร่วมมือจะสูงขึ้น ระบบจึงเดินหน้าได้มั่นคงภายใต้กติกาเดียวกันและคุมผลข้างเคียงได้จริง

1.4 ตัดสินใจบนหลักฐาน ทำแดชบอร์ดนโยบายและประเมินผล “ก่อน-ระหว่าง-หลัง”

ให้เป็นนิสัยของรัฐและสังคม ถ้าจะบริหารเศรษฐกิจแบบ “ออกแบบระบบ” ต้องมองเห็นระบบแบบเรียลไทม์พอสมควร ไม่ใช่รอรายงานปลายปีแล้วค่อยแก้ ดังนั้นหัวใจคือสร้างแดชบอร์ดตัวชี้วัดที่สะท้อนชีวิตจริง เช่น ราคาอาหาร/พลังงาน รายได้สุทธิครัวเรือนหนี้และการผิตนดชำระ การจ้างงานแยกตามพื้นที่-ทักษะ สภาพคล่อง SMEs สัญญาณเสี่ยงภาคการเงิน และจุดสะดุดในห่วงโซ่อุปทาน เมื่อมีข้อมูลแล้ว ขั้นต่อไปคือวางนโยบายแบบมีเหตุผล: ตั้งสมมติฐาน (มาตรการนี้ช่วยใคร) ทดลองนำร่อง (พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย) ติดตามระหว่างทำ (ปรับเร็วเมื่อเห็นผลข้างเคียง) และสรุปหลังทำ (คุ้มค่าหรือไม่) วิธีนี้สอดคล้องกับค่านิยมร่วมสมัยเรื่อง “ความจริงสำคัญกว่าความรู้สึก” และช่วยลดการใช้แบบเดิม ๆ ที่สังคมเริ่มไม่ยอมรับ ในโลกที่การค้าโลกผันผวนและกติกาข้ามพรมแดนเปลี่ยนเร็ว การใช้ข้อมูลยังช่วยให้รัฐ “อ่านเกมโลก” แล้วปรับภายในได้ทัน เช่น ถ้าคู่ค้าขยับมาตรการคาร์บอน ก็ต้องเห็นว่าธุรกิจไทยกลุ่มใดเสี่ยงและต้องช่วยปรับมาตรฐานอะไรบ้าง ที่สำคัญ แดชบอร์ดไม่ควรเป็นของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น แต่ควรสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจได้ เพื่อสร้างความร่วมมือ ลดข้อพิพาท และเพิ่มความเชื่อมั่น เมื่อสังคมเห็นข้อมูลชุดเดียวกัน การถกเถียงจะมีคุณภาพขึ้น และการตัดสินใจจะยึดประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น (ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ (2556) การบริหารการคลังและงบประมาณสาธารณะ: แนวคิดและทฤษฎี; Dani Rodrik (2011) The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy.

1.4.1 สร้างแดชบอร์ดนโยบายที่สะท้อนชีวิตจริงเพื่อมองเห็นระบบแบบทันเวลา

เศรษฐกิจสมัยใหม่แบบออกแบบระบบต้องอาศัยการมองเห็นสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่การคาดเดาจากความรู้สึกหรือรายงานย้อนหลัง การสร้างแดชบอร์ดนโยบายจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้รัฐเอกชน และประชาชนใช้ข้อมูลชุดเดียวกันในการรับรู้ระบบ ตัวชี้วัดที่ดีต้องสะท้อนชีวิตจริง เช่น ราคาสินค้าจำเป็น รายได้สุทธิครัวเรือน ภาระหนี้ การจ้างงานตามพื้นที่และทักษะ หรือสภาพคล่องของธุรกิจรายย่อย เมื่อข้อมูลเหล่านี้ถูกรวบรวมและแสดงผลอย่างเข้าใจง่าย ระบบจะส่งสัญญาณเตือนล่วงหน้าได้ว่าปัญหากำลังก่อตัวตรงจุดใด การออกแบบเช่นนี้ทำให้รัฐไม่ต้องรอวิกฤตจึงค่อยแก้ เอกชนปรับแผนธุรกิจได้เร็วขึ้น และประชาชนเข้าใจเหตุผลของนโยบายมากกว่าการรับข่าวลือ การมีแดชบอร์ดร่วมยังช่วยลดความไม่ไว้วางใจ เพราะทุกฝ่ายเห็นข้อมูลเดียวกันภายใต้กติกาเดียวกัน เศรษฐกิจจึงไม่ขับเคลื่อนด้วยความเชื่อส่วนบุคคล แต่ด้วยภาพรวมของระบบที่อัปเดตอยู่ตลอดเวลา

1) ทำแดชบอร์ด “ความเสี่ยงคาร์บอนต่อการค้า” เพื่อชี้เป้าธุรกิจที่ต้องช่วยก่อนมาตรการคู่ค้า
กระทบจริง -การตัดสินใจบนหลักฐานตามแนวคิดออกแบบระบบ ต้องเริ่มจากแดชบอร์ดที่ทำให้มองเห็นความเสี่ยงแบบทันเวลา โดยเฉพาะเมื่อคู่ค้าปรับมาตรการคาร์บอนหรือกำหนดเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมเข้มข้น หากไม่เห็นภาพล่วงหน้า ธุรกิจไทยจะเจอ “กำแพงใหม่” แบบไม่ทันตั้งตัว แดชบอร์ดจึงควรรวมตัวชี้วัดที่สะท้อนความเสี่ยงเชิงการค้าและการผลิต เช่น สัดส่วนส่งออกไปตลาดที่เข้มงวดคาร์บอน ความเข้มการใช้พลังงาน/คาร์บอนต่อหน่วยผลิต ต้นทุนพลังงาน สถานะมาตรฐานโรงงาน และความพร้อมด้านการรายงานข้อมูลคาร์บอน แล้วจัดกลุ่มธุรกิจเป็น “เสี่ยงสูง-เสี่ยงกลาง-เสี่ยงต่ำ” ตามอุตสาหกรรมและพื้นที่ ตัวอย่างปฏิบัติจริงที่ต้องทำคือเมื่อเห็นคู่ค้าขยับมาตรการคาร์บอน แดชบอร์ดต้องตอบได้ทันทีว่า SMEs ในห่วงโซ่อุปทานยนต์ เหล็ก ซีเมนต์ อาหารแปรรูป หรือสิ่งทอ กลุ่มใดเสี่ยงต่อคำสั่งซื้อขายหรือถูกกีดราคา และต้องช่วยแบบไหน เช่น เงินกู้เงื่อนไขดีเพื่อ

ปรับปรุงเครื่องจักรประหยัดพลังงาน การสนับสนุนการทำบัญชีคาร์บอน และการเข้าถึงที่ปรึกษามาตรฐาน เพื่อให้ทำทันก่อนถูกตัดออกจากซัพพลายเชน แดชบอร์ดที่ดีจึงไม่ใช่แค่รายงาน แต่เป็น “ระบบเตือนภัย” ที่ชี้เป้าให้รัฐออกมาตรการคุมค่า เอกชนปรับตัวทัน และสังคมเห็นเหตุผลของนโยบายบนข้อมูลเดียวกัน

2) ประเมินผล “ก่อน-ระหว่าง-หลัง” ของแพ็คเกจช่วยปรับมาตรฐานคาร์บอน เพื่อคุมผลข้างเคียงและทำให้เงินช่วยเหลือเกิดผลจริง -การประเมินผลแบบก่อน-ระหว่าง-หลังทำให้การช่วยเหลือไม่กลายเป็นโครงการเชิงพิธีกรรม และช่วยคุมผลข้างเคียง เช่น อดหนุนผิดกลุ่ม ภูมิพมุนหนี้เดิม หรือปรับมาตรฐานไม่ทันตามกำหนดคู่ค้า ชั้น “ก่อน” ต้องใช้แดชบอร์ดตั้งค่าฐาน (baseline) ของแต่ละกลุ่มธุรกิจ: ปริมาณการใช้พลังงาน ต้นทุนต่อหน่วย ระดับมาตรฐานที่มีอยู่ ความพร้อมรายงานข้อมูล และความเสี่ยงต่อการสูญเสียตลาด ชั้น “ระหว่าง” ต้องติดตามความคืบหน้าเป็นรอบ เช่น จำนวนโรงงานที่ทำบัญชีคาร์บอนสำเร็จ สัดส่วนที่ผ่านการตรวจประเมิน/รับรอง การลดพลังงานต่อหน่วย และสถานะคำสั่งซื้อจากคู่ค้า ชั้น “หลัง” ต้องวัดผลลัพธ์ปลายทาง เช่น คงตลาดส่งออกได้หรือไม่ ราคาขายดีขึ้นหรือถูกกดน้อยลง ผลผลิตภาพเพิ่มขึ้น และหนี้เสียลดลง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือแพ็คเกจช่วย SMEs ที่ต้นทุนขึ้นจากการลงทุนสีเขียว: ให้สินเชื่อกู้เงินดอกเบี้ยต่ำ เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านมาตรฐาน และมี “เงื่อนไขผูกผล” เช่น ผ่านการตรวจประเมินแล้วดอกเบี้ยลด หรือได้วงเงินเสริมเมื่อทำรายงานคาร์บอนตามรูปแบบที่คู่ค้าต้องการ เมื่อประเมินก่อน-ระหว่าง-หลังอย่างจริงจัง ระบบจะกล้าปรับเงื่อนไข ยุติโครงการที่ไม่คุ้ม และเร่งทรัพยากรไปยังจุดที่ทำให้ธุรกิจไทยรอดในตลาดใหม่ได้จริง

3) สร้าง “ห้องควบคุมนโยบายคาร์บอน” ที่สื่อสารผลจากแดชบอร์ดร่วมรัฐ-เอกชน-พื้นที่ เพื่อปรับมาตรการทันจังหวะตลาดโลก -เศรษฐกิจที่ตัดสินใจบนหลักฐานต้องมีพื้นที่ทำงานร่วมที่เห็นข้อมูลเดียวกัน และปรับนโยบายได้ทัน ไม่ใช่ต่างคนต่างถือข้อมูลคนละชุด จึงควรมีแดชบอร์ดกลางที่เชื่อมข้อมูลการค้า มาตรการคู่ค้า สถานะมาตรฐานของธุรกิจ และผลกระทบเชิงพื้นที่ แล้วใช้กรอบก่อน-ระหว่าง-หลังเป็นวัฏจักรการตัดสินใจ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือเมื่อคู่ค้าขยับมาตรการคาร์บอน ห้องควบคุมต้องทำได้ 3 อย่างทันที: (1) แจ้งเตือนภาคธุรกิจว่าอุตสาหกรรม/ห่วงโซ่อุปทานเสี่ยงและเส้นตายคือเมื่อไร (2) ปรับชุดเครื่องมือให้ตรงจุด เช่น สินเชื่อกู้เงินดอกเบี้ยต่ำเพื่อลงทุนลดคาร์บอน โครงการยกระดับมาตรฐาน และการเปิดช่องทางตลาดใหม่ที่ให้คุณค่ากับสินค้าคาร์บอนต่ำ (3) เปิดให้พื้นที่และชุมชนติดตามผล เช่น โรงงานในจังหวัดที่พึ่งพาการส่งออกสูงได้รับการช่วยเหลือจริงหรือไม่ และผลกระทบต่อแรงงานเป็นอย่างไร แดชบอร์ดจึงทำหน้าที่เป็นทั้ง “เครื่องมือบริหารความเสี่ยง” และ “เครื่องมือสร้างความเชื่อมั่น” เพราะทุกฝ่ายเห็นหลักฐานเดียวกันและตรวจสอบได้ เมื่อระบบปรับตามข้อมูลแบบทันเวลา นโยบายจะไม่ช้าเกินไป ไม่แรงเกินไป และช่วยให้ธุรกิจไทยเปลี่ยนผ่านสู่มาตรฐานใหม่โดยยังรักษาการจ้างงานและความสามารถในการแข่งขันไว้ได้

1.4.2 ใช้วงจรนโยบายแบบตั้งสมมติฐาน-ทดลอง-ปรับ-สรุป เป็นมาตรฐานการตัดสินใจ

การตัดสินใจเชิงนโยบายในเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องยึดหลักเหตุผลและการเรียนรู้ ไม่ใช่ความมั่นใจของผู้ตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว การออกแบบระบบจึงควรกำหนดวงจรนโยบายที่ชัดเจน เริ่มจากการตั้งสมมติฐานว่ามาตรการหนึ่งจะช่วยใครและอย่างไร จากนั้นทดลองนำร่องในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ติดตามผลระหว่างดำเนินการผ่านแดชบอร์ด และปรับทันทีเมื่อเห็นผลข้างเคียง ก่อนจะสรุปหลังดำเนินการว่าคุ้มค่าหรือไม่ วิธีคิดนี้ทำให้นโยบายไม่ถูกยึดติดกับหน้าโครงการหรือภาพลักษณ์ทางการเมือง แต่ยึดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

รัฐจึงกล้าปรับหรือยุติมาตรการที่ไม่เวิร์ก เอกชนสามารถเรียนรู้ทิศทางนโยบายจากข้อมูลจริง และประชาชนเห็นว่า การใช้งบประมาณมีเหตุผล วงจรเช่นนี้ช่วยเปลี่ยนวัฒนธรรมจาก “ทำไปก่อนแล้วค่อยอธิบาย” เป็น “ทดลองอย่างมีหลักฐาน” ซึ่งเป็นหัวใจของการออกแบบระบบเศรษฐกิจให้ยืดหยุ่นและรับผิดชอบต่อสังคม

1) ตั้งสมมติฐานจากแดชบอร์ดความเสี่ยงคาร์บอน แล้ว “ทดลองนำร่อง” แพ็กเกจช่วยปรับมาตรฐานในกลุ่มเสี่ยงสูงก่อน -การตัดสินใจบนหลักฐานต้องเริ่มจากการทำแดชบอร์ดที่มองเห็นว่าเมื่อคู่ค้า ขยับมาตรการคาร์บอน ธุรกิจไทยกลุ่มใดเสี่ยงจริง (ตามสัดส่วนส่งออกไปตลาดเข้มงวด ความเข้มข้นคาร์บอนของ กระบวนการผลิต ความพร้อมรายงานคาร์บอน และต้นทุนพลังงาน) จากนั้นตั้งสมมติฐานให้ชัด เช่น “ถ้าให้ สิ้นเชื้อเจ็อนโซดี + สนับสนุนทำบัญชีคาร์บอน + ที่ปรึกษามาตรฐาน ธุรกิจในช่วงโซ่ส่งออกกลุ่มเสี่ยงสูงจะรักษาค่าสั่งซื้อและลดต้นทุนพลังงานได้ภายในระยะกำหนด” แล้วทดลองนำร่องกับกลุ่มที่มีความพร้อมและความเสี่ยงสูงก่อน เช่น SMEs ในซัพพลายเชนเหล็ก ชิ้นส่วนยานยนต์ อาหารแปรรูป หรือสิ่งทอ โดยกำหนดตัวชี้วัด “ก่อน-ระหว่าง-หลัง” ให้ครบ ตั้งแต่ก่อนเริ่ม (baseline: พลังงานต่อหน่วย สถานะมาตรฐาน ความพร้อมข้อมูล) ระหว่างทำ (ความคืบหน้าการทำบัญชีคาร์บอน การปรับเครื่องจักร การตรวจประเมิน) และหลังทำ (ผ่านมาตรฐานหรือไม่ รักษาตลาดได้ไหม ต้นทุนต่อหน่วยลดจริงหรือไม่) หากแดชบอร์ดชี้ว่าบางกลุ่มมีผลข้างเคียง เช่น ภูมิคุ้มกันหนี้เดิมหรือทำเอกสารไม่ไหว ต้องปรับเงื่อนไขทันที เช่น เปลี่ยนเป็นคู่ตาม milestone หรือให้ “ทีมช่วยทำมาตรฐาน” ในพื้นที่ วงจรตั้งสมมติฐาน-ทดลอง-ปรับ-สรุปจึงทำให้นโยบายไม่เดา แต่เรียนรู้เร็วและช่วยถูกจุด

2) ติดตามระหว่างดำเนินการแบบเรียลไทม์ แล้ว “ปรับ” เครื่องมือให้คุมผลข้างเคียงและเร่งการผ่านมาตรฐานทันเส้นตายคู่ค้า -หัวใจของวงจรทดลองคือการไม่รอให้จบโครงการแล้วค่อยสรุป แต่ใช้แดชบอร์ดติดตามระหว่างทำเพื่อปรับทันที โดยเฉพาะโจทย์คาร์บอนที่มีเส้นตายจากคู่ค้าและความเสี่ยงเสียตลาด หากพบระหว่างดำเนินการว่า SMEs ติดคอขวดที่การเก็บข้อมูลคาร์บอน ขาดผู้ตรวจประเมิน หรือขาดเงินลงทุนก้อนแรก การตัดสินใจบนหลักฐานต้อง “ปรับแพ็กเกจ” ให้แก้คอขวด ไม่ใช่เพิ่มงบประมาณ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือปรับสิ้นเชื้อเจ็อนโซดีให้สอดคล้องกับลำดับงานมาตรฐาน เช่น งวดแรกปล่อยเพื่อทำระบบวัดพลังงาน และเก็บข้อมูล งวดสองปล่อยเมื่อยื่นเอกสารมาตรฐาน งวดสามเมื่อผ่านการตรวจประเมิน พร้อมมาตรการการคลังช่วยค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการผ่านมาตรฐาน (ค่าที่ปรึกษา ค่าทดสอบ ค่ารับรอง) และเครื่องมือโครงสร้าง เช่น ศูนย์ช่วยทำบัญชีคาร์บอนในภูมิภาคหรือแพลตฟอร์มรายงานข้อมูลที่ใช้ร่วมกัน เพื่อลดภาระของรายย่อย การประเมิน “ก่อน-ระหว่าง-หลัง” ต้องแสดงผลข้างเคียงด้วย เช่น อัตราหนี้เสีย ความล่าช้าในการรับรอง หรือจำนวนกิจการที่หลุดโครงการ แล้วใช้ข้อมูลนั้นปรับเกณฑ์คัดเลือกหรือเพิ่มการช่วยเหลือเฉพาะจุด วิธีนี้ทำให้การปรับมาตรฐานไม่ใช่ภาระที่ผลักธุรกิจออกจากตลาด แต่เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทันเกมคู่ค้าโดยคุมความเสี่ยงของนโยบายไปพร้อมกัน

3) สรุปหลังดำเนินการด้วยหลักฐาน แล้ว “ขยายผล” เฉพาะแบบที่คุ้มค่า เพื่อชี้ชัดว่ากลุ่มใดควรช่วยลึกและกลุ่มใดควรเปลี่ยนเส้นทางตลาด -เมื่อจบรอบทดลอง ต้องสรุปบนหลักฐาน ไม่ใช่ความรู้สึก หรือความสำเร็จเชิงพิธีกรรม โดยใช้แดชบอร์ดสรุปผล “หลัง” เทียบกับ baseline “ก่อน” เพื่อตอบคำถามให้ชัดว่าแพ็กเกจช่วยปรับมาตรฐานคาร์บอนคุ้มค่าหรือไม่ และคุ้มกับใคร ตัวอย่างการสรุปที่ต้องทำคือแยกกลุ่มธุรกิจเป็น 3 แบบ: (ก) กลุ่มที่ผ่านมาตรฐานทันเวลา รักษาตลาดได้ ต้นทุนต่อหน่วยลดและผลิตภาพเพิ่ม—ควร

ขยายผลและเพิ่มวงเงินลงทุนระยะยาว (ข) กลุ่มที่มีศักยภาพแต่ติดข้อจำกัดเชิงทักษะ/ข้อมูล—ควรปรับโครงสร้างช่วย เช่น ทีมผู้เชี่ยวชาญประจำพื้นที่ เครื่องมือวัดร่วม หรือหลักสูตรเร่งรัด (ค) กลุ่มที่ต้นทุนปรับสูงเกินคุ้มในตลาดเดิม—ควรช่วย “เข้าถึงตลาดใหม่” ที่เหมาะกว่า เช่น ตลาดภายในประเทศระดับพรีเมียม หรือซัพพลายเชนที่ให้คุณค่ากับสินค้าคาร์บอนต่ำแบบค่อยเป็นค่อยไป พร้อมการยกระดับมาตรฐานขั้นต่ำตามความเป็นจริง การสรุปต้องเผยให้เห็นผลข้างเคียง เช่น ธุรกิจหลุดโครงการเพราะเอกสารหนักเกิน หรือการปล่อยกู้ไม่สัมพันธ์กับลำดับงาน แล้วนำไปปรับรอบถัดไป การทำงานจริงตั้งสมมติฐาน–ทดลอง–ปรับ–สรุปแบบนี้ทำให้การตัดสินใจของรัฐ “เรียนรู้เร็ว” ช่วยถูกกลุ่ม และทำให้สังคมเชื่อว่าการใช้งบและเครื่องมือเศรษฐกิจมีเหตุผลตรวจสอบได้จริง

1.4.3 ใช้ข้อมูลเพื่ออ่านเกมโลกและเชื่อมผลกระทบสู่เศรษฐกิจภายใน

ในโลกที่กติกาเศรษฐกิจระหว่างประเทศเปลี่ยนเร็ว การตัดสินใจบนหลักฐานไม่ได้จำกัดอยู่แค่ข้อมูลภายในประเทศ แต่ต้องเชื่อมโยงกับสัญญาณจากภายนอก การมีแดชบอร์ดเชิงระบบช่วยให้รัฐอ่านเกมโลกได้ทัน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านพลังงาน การค้า หรือมาตรฐานสิ่งแวดล้อม แล้วประเมินผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและแรงงานในประเทศอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อเห็นข้อมูลชัด รัฐสามารถออกแบบมาตรการรองรับได้ตรงจุด เอกชนเตรียมปรับมาตรฐานหรือหาตลาดใหม่ และประชาชนเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงบางอย่างไม่ได้เกิดจากความล้มเหลวภายในเพียงอย่างเดียว การใช้ข้อมูลเชื่อมโลกภายนอกกับระบบภายในจึงช่วยลดการโทษกันไปมา และเปลี่ยนเป็นการปรับตัวร่วมกันภายใต้กติกาเดียวกัน เศรษฐกิจจึงไม่สะดุดเพราะความไม่รู้ แต่เคลื่อนตัวอย่างมีทิศทางในสภาพแวดล้อมที่ผันผวน

1) อ่านเกมคาร์บอนโลกด้วยแดชบอร์ดเชิงระบบ เพื่อชี้เป้าความเสี่ยงอุตสาหกรรมไทยแบบทันเวลา -การตัดสินใจบนหลักฐานในยุคกติกาโลกผันผวนต้องเริ่มจากการ “อ่านเกม” ให้ทัน และแปลสัญญาณภายนอกให้เป็นผลกระทบภายในอย่างเป็นรูปธรรม แดชบอร์ดนโยบายจึงควรผสานข้อมูลมาตรการคาร์บอนของคู่ค้า เส้นตายการบังคับใช้ ข้อยกเว้น และข้อกำหนดการรายงาน เข้ากับข้อมูลโครงสร้างอุตสาหกรรมไทย เช่น สัดส่วนส่งออกไปตลาดเข้มงวดคาร์บอน ความเข้มพลังงาน/คาร์บอนต่อหน่วยผลิต ความพร้อมทำบัญชีคาร์บอน และสถานะมาตรฐานโรงงาน ขึ้น “ก่อน” ต้องตั้งคำถามเพื่อจำแนกธุรกิจเป็นกลุ่มเสี่ยงสูง–กลาง–ต่ำตามห่วงโซ่และพื้นที่ ขึ้น “ระหว่าง” ต้องติดตามสัญญาณเตือน เช่น การเปลี่ยนเงื่อนไขสัญญาซื้อ การกดราคา หรือการขอเอกสารคาร์บอนเพิ่มเติมจากคู่ค้า ขึ้น “หลัง” ต้องประเมินว่ามาตรการช่วยเหลือทำให้รักษาตลาดและการจ้างงานได้จริงหรือไม่ ตัวอย่างการปฏิบัติจริงคือเมื่อคู่ค้าขยับมาตรการคาร์บอน แดชบอร์ดต้องตอบได้ทันทีว่า SMEs ในอาหารแปรรูป สิ่งทอ ขึ้นส่วนอุตสาหกรรม หรือวัสดุก่อสร้าง กลุ่มใดเสี่ยงและต้องช่วยแบบไหน เช่น สินเชื่อเงื่อนไขดีเพื่อปรับเครื่องจักรประหยัดพลังงาน การสนับสนุนการทำบัญชีคาร์บอน และการเร่งรับรองมาตรฐาน แดชบอร์ดจึงทำหน้าที่เป็นระบบเตือนภัยเชิงนโยบายที่ช่วยให้การตัดสินใจไม่ช้า ไม่เหวี่ยง และตรงจุด

2) เชื่อมสัญญาณโลกสู่แพ็คเกจช่วยเหลือด้วยการประเมิน “ก่อน–ระหว่าง–หลัง” เพื่อคุมผลข้างเคียง -เมื่ออ่านเกมโลกได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการออกแบบทางออกที่เป็นธรรมและคุมผลข้างเคียง โดยใช้การประเมินก่อน–ระหว่าง–หลังเป็นมาตรฐาน ขึ้น “ก่อน” ต้องทดสอบสมมติฐานว่าแพ็คเกจช่วยเหลือใดจะลดความเสี่ยงได้จริง เช่น สินเชื่อเงื่อนไขดีผูกกับการยกระดับมาตรฐานและการรายงานคาร์บอน พร้อมบ

สนับสนุนคอขวดอย่างทีปรึกษาและการทดสอบ ขึ้น “ระหว่าง” ต้องติดตามผ่านแดชบอร์ดว่าธุรกิจเริ่มลงทุนจริงหรือไม่ ผ่าน milestone หรือไม่ และมีผลข้างเคียงอย่างกู่ไปหมุนหนี้เดิมหรือรายเล็กเข้าไม่ถึงหรือไม่ หากพบปัญหาต้องปรับเงื่อนไขทันที เช่น แยกแพ็คเกจสำหรับรายเล็ก ลดเอกสาร เพิ่มการค้าประกัน หรือผูกดอกเบี้ยกับความคืบหน้าจริง ขึ้น “หลัง” ต้องสรุปผลลัพธ์ปลายทาง เช่น คงค้างสั่งซื้อได้กี่เปอร์เซ็นต์ ต้นทุนต่อหน่วยลดลงหรือไม่ และการจ้างงานได้รับผลอย่างไร ตัวอย่างการปฏิบัติจริงคือการนำร่องช่วย SMEs ที่เสี่ยงสูงในห่วงโซ่ส่งออก โดยติดตามผลเป็นรอบสั้น ๆ และกล้าปรับแพ็คเกจเมื่อเห็นข้อมูลจริง วิธีนี้ทำให้เงินช่วยเหลือไม่กลายเป็นภาระถาวร ลดการอุดหนุนผิดเป้า และสร้างความเชื่อมั่นว่ารัฐตัดสินใจจากหลักฐาน ไม่ใช่จากแรงกดดัน

3) สื่อสารแดชบอร์ดร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจสาธารณะ และขยายผลอย่างมีทิศทาง -การเชื่อมโยงโลกภายนอกกับเศรษฐกิจภายในจะยั่งยืนได้ ต้องทำให้ข้อมูลเดียวกันถูกใช้โดยรัฐ เอกชน และสังคม แดชบอร์ดจึงควรสื่อสารอย่างโปร่งใสว่า “อะไรเปลี่ยน ทำไมต้องปรับ และใครได้รับผลกระทบ” ขึ้น “ก่อน” ใช้แดชบอร์ดอธิบายความเสี่ยงและทางเลือกให้ธุรกิจและแรงงานเตรียมตัว ขึ้น “ระหว่าง” เปิดเผยความคืบหน้าและการปรับนโยบายตามข้อมูลจริง เพื่อป้องกันข่าวลือและความตื่นตระหนก ขึ้น “หลัง” สรุปบทเรียนและกำหนดกติกาขยายผลตามบริบทพื้นที่ เช่น พื้นที่อุตสาหกรรมหนักเน้นพลังงานและเครื่องจักร พื้นที่อาหารเน้นการตรวจสอบย้อนกลับและมาตรฐานห่วงโซ่ ตัวอย่างการปฏิบัติจริงคือการใช้แดชบอร์ดสาธารณะรายงานสถานะการปรับมาตรฐานคาร์บอนของกลุ่มธุรกิจหลัก ควบคุมการประกาศแพ็คเกจช่วยเหลือที่แตกต่างตามระดับความเสี่ยงและความพร้อม การสื่อสารแบบนี้ช่วยลดการโทษกันไปมา ทำให้สังคมเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงมาจากกติกาโลก และมีทางออกที่เป็นธรรม เมื่อขยายผลด้วยเกณฑ์เดียวกันทั้งระบบ ประเทศจะปรับตัวได้เร็วขึ้นรักษาความสามารถแข่งขัน และเดินหน้าอย่างมีทิศทางภายใต้ความผันผวนของโลก

1.4.4 เปิดแดชบอร์ดให้สังคมเข้าใจร่วม เพื่อยกระดับคุณภาพการถกเถียงและความร่วมมือ

แดชบอร์ดนโยบายจะมีคุณค่าเต็มที่ก็ต่อเมื่อไม่ถูกจำกัดอยู่ในวงผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องสื่อสารข้อมูลให้ประชาชนเข้าใจได้ เพื่อสร้างความร่วมมือและลดข่าวลือ เมื่อสังคมเห็นข้อมูลชุดเดียวกัน การถกเถียงจะเปลี่ยนจากอารมณ์เป็นเหตุผล ประชาชนสามารถตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ เอกชนเสนอทางออกที่สอดคล้องกับข้อมูล และรัฐได้รับแรงสนับสนุนจากความเข้าใจมากกว่าการบังคับ การเปิดข้อมูลในลักษณะนี้ทำให้ความจริงมีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึก และช่วยสร้างวัฒนธรรมการตัดสินใจร่วมของสังคม ในระยะยาว ความเชื่อมั่นในระบบจะเพิ่มขึ้น เพราะคนรู้ว่าการตัดสินใจของรัฐไม่ได้มาจากการเดาสุ่ม แต่จากหลักฐานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เศรษฐกิจจึงเดินหน้าได้อย่างมั่นคงบนฐานความโปร่งใสและประโยชน์ส่วนรวม

1) เปิดแดชบอร์ดแบบ “คนทั่วไปอ่านได้” เพื่อให้สังคมเห็นความเสี่ยงคาร์บอนร่วมกันและลดข่าวลือ -การตัดสินใจบนหลักฐานจะสร้างความร่วมมือได้จริงก็ต่อเมื่อข้อมูลไม่ถูกผูกขาดอยู่ในวงผู้เชี่ยวชาญ จึงต้องเปิดแดชบอร์ดนโยบายในรูปแบบที่ประชาชนอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที โดยจัดหมวดข้อมูลสำคัญ เช่น มาตรการคาร์บอนของคู่ค้า เส้นตาย ข้อกำหนดเอกสาร และแผนรองรับของประเทศ พร้อมแผนที่แสดง “ธุรกิจไทยกลุ่มใดเสี่ยง” ตามอุตสาหกรรมและพื้นที่ ขึ้น “ก่อน” ควรทำให้เห็นค่าฐานง่าย ๆ เช่น สัดส่วนส่งออกไปตลาดเข้มนวดคาร์บอน ระดับความพร้อมรายงานคาร์บอน และช่องว่างมาตรฐาน ขึ้น “ระหว่าง” ให้ติดตามความคืบหน้าแบบรายเดือน เช่น จำนวนธุรกิจที่เริ่มทำบัญชีคาร์บอน จำนวนที่เข้ารับการตรวจมาตรฐาน และ

สถานการณ์เข้าถึงสินเชื่อเงินใต้เพื่อปรับปรุงเครื่องจักรหรือกระบวนการผลิต ขึ้น “หลัง” สรุปผลว่ารักษาตลาดได้เท่าไร ลดต้นทุนพลังงานได้แค่ไหน และการจ้างงานได้รับผลอย่างไร ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือเมื่อคู่ค้าขยับมาตรการคาร์บอน สังคมต้องเห็นบนแดชบอร์ดว่าอุตสาหกรรมใดเสี่ยงสูง เช่น กลุ่มที่ใช้พลังงานมากหรืออยู่ในห่วงโซ่ออก และรัฐกำลังช่วยปรับมาตรฐานด้วยเครื่องมือใดบ้าง เมื่อข้อมูลชัด ข่าวลือจะเบาลง การถกเถียงจะย้ายจาก “ใครผิด” ไปสู่ “ช่วยตรงไหนก่อน” ทำให้ความร่วมมือเกิดขึ้นได้เร็ว

2) เปิดแดชบอร์ดเชื่อม “มาตรการช่วยเหลือ-เงินไอ-ผลลัพธ์” เพื่อยกระดับคุณภาพการถกเถียงและคุมผลข้างเคียง -แดชบอร์ดที่เปิดต่อสังคมควรทำให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ไม่ใช่แค่ตัวเลขการจัดกระจาย จึงต้องเชื่อมข้อมูล 3 ชั้นคือ (1) ความเสี่ยงจากกติกาคาร์บอนของคู่ค้า (2) มาตรการช่วยเหลือที่ให้ทางออก เช่น สินเชื่อเงินใต้ งบประมาณสนับสนุนมาตรฐาน ศูนย์ทดสอบ/ที่ปรึกษา และ (3) ผลลัพธ์ที่วัดได้ เพื่อให้ประชาชนและเอกชนถกเถียงบนหลักฐานเดียวกัน ชั้น “ก่อน” ต้องเปิดเผยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายว่าใครได้สิทธิ์และเพราะอะไร ลดข้อสงสัยว่าเอียงเข้าข้างบางกลุ่ม ชั้น “ระหว่าง” ต้องรายงานความคืบหน้าและสัญญาณผลข้างเคียง เช่น รายเล็กเข้าไม่ถึง ขั้นตอนยุ่งยาก หรือการใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ เพื่อให้สังคมช่วยชี้จุดตันได้ทัน ชั้น “หลัง” ต้องเปิดเผยประเมินคุ้มค่าจริง เช่น ต้นทุนต่อหน่วยลดลง การผ่านมาตรฐานเพิ่มขึ้น และคำสั่งซื้อกลับมาหรือไม่ ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการไต่สวนแดชบอร์ดว่า “เงินช่วยเหลือผูกกับเงื่อนไขอะไร” เช่น ต้องทำบัญชีคาร์บอนหรือผ่านมาตรฐานก่อน จึงได้ดอกเบี้ยลดหรือวงเงินเพิ่ม การเปิดเผยแบบนี้ทำให้การวิจารณ์นโยบายมีคุณภาพขึ้น เพราะถกเถียงกันที่เงินไอและผลลัพธ์ ไม่ใช่อารมณ์ และช่วยคุมผลข้างเคียงอย่างการอุดหนุนผิดเป้าหรือการเก็งกำไร

3) เปิดแดชบอร์ดระดับพื้นที่และให้ชุมชนร่วมติดตาม “ก่อน-ระหว่าง-หลัง” เพื่อสร้างความไว้วางใจและขยายความร่วมมือ -การเปิดแดชบอร์ดให้สังคมเข้าใจร่วมต้องลงถึงระดับพื้นที่ เพราะผลกระทบของมาตรการคาร์บอนไม่เท่ากันในแต่ละจังหวัดหรือห่วงโซ่อุปทาน หากแดชบอร์ดมีแต่ภาพรวม คนในพื้นที่จะยังรู้สึกวาระบบไกลตัวและไม่ยุติธรรม ชั้น “ก่อน” ควรมีแผนที่ความเสี่ยงระดับพื้นที่ เช่น จังหวัดที่พึ่งพาอุตสาหกรรมส่งออกหรือมี SMEs ในห่วงโซ่ที่เสี่ยงสูง พร้อมบอกช่องทางช่วยเหลือที่เข้าถึงได้ ชั้น “ระหว่าง” เปิดช่องให้ชุมชนและสมาคมธุรกิจรายงานปัญหา เช่น ขาดที่ปรึกษาในพื้นที่ เอกสารซับซ้อน หรือรอสินเชื่อนานแล้วสะท้อนกลับเป็นการปรับมาตรการอย่างโปร่งใส ชั้น “หลัง” ให้ชุมชนร่วมตรวจสอบผล เช่น มีธุรกิจผ่านมาตรฐานเพิ่มขึ้นจริงไหม ตลาดใหม่เปิดได้จริงหรือไม่ และแรงงานเดิมได้ประโยชน์หรือถูกทิ้ง ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการเปิดแดชบอร์ดให้สมาคมอุตสาหกรรมท้องถิ่นและองค์กรชุมชนใช้ร่วมกับรัฐ เพื่อติดตามความคืบหน้าการปรับมาตรฐานคาร์บอนของกลุ่มธุรกิจหลัก เมื่อทุกฝ่ายเห็นข้อมูลเดียวกันและมีส่วนร่วมติดตาม ความเชื่อมั่นจะเพิ่มขึ้น เพราะคนรู้ว่ารัฐตัดสินใจจากหลักฐานที่ตรวจสอบได้ และพร้อมปรับตามข้อมูลจริง เศรษฐกิจจึงเดินหน้าได้มั่นคงบนฐานความโปร่งใสและประโยชน์ส่วนรวม

1.5 ยึดคุณภาพชีวิต-พอประมาณ-ความยั่งยืนเป็นเป้าหมาย พร้อมออกแบบยืดหยุ่นต่อวิกฤต

เศรษฐกิจที่โตแต่คนเครียด หนี้พุ่ง สิ่งแวดล้อมพัง สุดท้ายจะกลายเป็นต้นทุนสังคมที่หนักกว่า GDP ที่ได้มา ดังนั้นการออกแบบระบบต้องวางเป้าหมายเชิงคุณค่าให้ชัด: คนมีศักดิ์ศรี มีโอกาสเรียนรู้ มีงานที่มั่นคง และประเทศไม่กินทรัพยากรเกินกำลัง หลักปฏิบัติที่เข้ากับค่านิยมไทยร่วมสมัยคือ “พอประมาณ-มีเหตุผล-มี

ภูมิคุ้มกัน” แปลเป็นนโยบายได้จริง เช่น ส่งเสริมการเงินครัวเรือนที่รอบคอบ (ออม-ลดหนี้) ควบคุมการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน ลดการชักจูงสินเชื่อเสี่ยง, สนับสนุนธุรกิจให้ทำบัญชีและข้อมูลต้นทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพ ไม่ใช่ได้ด้วยการลดคุณภาพแรงงาน, และเร่งทักษะอาชีพใหม่เพื่อให้คนย้ายงานได้เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนเร็ว ด้านความยั่งยืนให้ทำ “เปลี่ยนผ่านที่เป็นธรรม” คือช่วยแรงงานและ SMEs ที่ต้นทุนสูงขึ้นจากกติกาสีเขียวด้วยเงินทุนปรับเครื่องจักร การรับรองมาตรฐาน และตลาดใหม่ ไม่ปล่อยให้คนกลุ่มหนึ่งเป็นผู้แพ้ถาวร สุดท้ายต้องมีระบบรับมือวิกฤตแบบตรวจสอบได้: เตือนภัย-คลังสำรอง-ประกันความเสี่ยง-เงินช่วยเหลือฉุกเฉินที่ตรงกลุ่ม เพื่อให้สังคมกลับมาเย็นได้เร็วเมื่อเจอน้ำท่วม ภัยแล้ง โรคระบาด หรือราคาพลังงานผันผวน แนวคิดทั้งหมดนี้ทำให้การเติบโตมีความหมาย เพราะวัดจาก “เสรีภาพและความสามารถในการใช้ชีวิต” ของคน ไม่ใช่ตัวเลขเศรษฐกิจอย่างเดียว (อภินันท์ จันตะนี และ ดวงตา สราญรมย์. (2568). การวิเคราะห์เศรษฐกิจประเทศไทย.; Amartya Sen (1999) Development as Freedom.

1.5.1 ยกระดับคุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดหลักของการออกแบบเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจสมัยใหม่แบบออกแบบระบบต้องเปลี่ยนจุดโฟกัสจากการเติบโตเชิงปริมาณไปสู่คุณภาพชีวิตของผู้คนเป็นศูนย์กลาง เพราะการเติบโตที่ไม่สะท้อนชีวิตจริงมักสะสมต้นทุนทางสังคมในรูปความเครียดหนี้ครัวเรือน และความไม่มั่นคงในการทำงาน การออกแบบระบบจึงต้องกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนศักดิ์ศรีและเสรีภาพในการใช้ชีวิต เช่น รายได้สุทธิหลังค่าใช้จ่ายจำเป็น ความมั่นคงของงาน การเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต เมื่อคุณภาพชีวิตถูกยกเป็นเป้าหมายหลัก รัฐจะเลือกเครื่องมือการคลังและการเงินอย่างระมัดระวัง เอกชนจะเห็นคุณค่าของการเพิ่มผลผลิตภาพแทนการลดต้นทุนแรงงาน และประชาชนจะร่วมมือกับนโยบายมากขึ้นเพราะเห็นผลกับชีวิตตนเอง วิธีคิดนี้ทำให้เศรษฐกิจไม่เติบโตบนความกดดัน แต่เติบโตบนฐานความสามารถของคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ยั่งยืนที่สุดของประเทศ

1) **ตั้งคุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดหลักของการเตือนภัยและการตอบสนองฉุกเฉิน เพื่อให้คน “เย็นได้เร็ว” หลังน้ำท่วม** -การยึดคุณภาพชีวิต-พอประมาณ-ความยั่งยืนเป็นเป้าหมาย ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนวิธีมองความเสี่ยงจาก “ความเสียหายทางกายภาพ” ไปสู่ “ความสามารถในการดำรงชีวิตของครัวเรือน” ระบบเตือนภัยจึงควรผูกกับตัวชี้วัดชีวิตจริง เช่น ความเสี่ยงรายได้ขาดช่วง การเข้าถึงน้ำสะอาด อาหาร ยา และการเดินทางไปทำงานหรือโรงเรียน เมื่อข้อมูลเหล่านี้ถูกติดตามแบบพื้นที่ ระบบจะส่งสัญญาณล่วงหน้าได้ว่าชุมชนใดต้องการการช่วยเหลือเร่งด่วนมากกว่าการซ่อมโครงสร้างเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการแจ้งเตือนเฉพาะพื้นที่ควบคู่แผนรองรับชีวิตประจำวัน เช่น จุดแจกจ่ายน้ำและอาหาร การจัดเส้นทางคมนาคมชั่วคราว และการสื่อสารงาน/การเรียนรู้ทางไกลในช่วงน้ำท่วม ขึ้นตอบสนองฉุกเฉินควรมีเงินช่วยเหลือตรงกลุ่มที่โอนเร็ว โปร่งใส และเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายจำเป็นระยะสั้น เพื่อลดการก่อหนี้ฉุกเฉินและความเครียด เมื่อคุณภาพชีวิตถูกใช้เป็นเกณฑ์หลัก การช่วยเหลือจะไม่กระจายแบบเท่ากันทุกคน แต่ตรงกับความต้องการจริง ทำให้ทรัพยากรจำกัดถูกใช้พอประมาณและมีผลสูงสุด สังคมจึงฟื้นตัวได้เร็วโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

2) **ออกแบบคลังสำรองและประกันความเสี่ยงที่ยืดความพอประมาณ เพื่อคุ้มครองชีวิตและลดภาระระยะยาว** -ความยั่งยืนของระบบรับมือวิกฤตไม่ได้อยู่ที่การใช้เงินมากที่สุด แต่อยู่ที่การเตรียมคลังสำรองและประกันความเสี่ยงอย่างพอประมาณและตรงจุด คลังสำรองควรครอบคลุมสิ่งจำเป็นต่อคุณภาพชีวิตในช่วงวิกฤต เช่น อาหาร น้ำ ยา อุปกรณ์สุขภาพ และพลังงานสำรอง พร้อมกลไกกระจายที่เข้าถึงชุมชนได้ทันที ลด

เวลารอคอยและต้นทุนการขนส่ง ขณะเดียวกัน ประกันความเสี่ยงควรถูกออกแบบให้ครัวเรือนและผู้ประกอบการรายย่อยเข้าถึงได้ง่าย ค่าเบี้ยเหมาะสม และจ่ายเคลมเร็ว เพื่อค้ำประกันรายได้ขั้นต่ำและการซ่อมแซมจำเป็นหลังน้ำลด ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการผสานคลังสำรองระดับพื้นที่กับประกันความเสี่ยงภัยพิบัติที่รัฐช่วยลดต้นทุนเบี้ยบางส่วน โดยกำหนดเงื่อนไขการดูแลป้องกันพื้นฐานของชุมชนควบคู่ไปด้วย แนวทางนี้ลดการพึ่งพาเงินช่วยเหลือซ้ำซ้อนในอนาคต และลดแรงกดดันการคลังเมื่อเกิดเหตุซ้ำ ระบบจึงคงความยืดหยุ่น รับแรงกระแทกได้ และยังรักษาคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ไว้ได้อย่างยั่งยืน

3) เงินช่วยเหลือฉุกเฉินที่ตรงกลุ่มและเชื่อมการฟื้นฟู เพื่อกลับสู่ชีวิตปกติอย่างมีศักดิ์ศรี -การช่วยเหลือหลังน้ำท่วมจะยั่งยืนได้ต้องออกแบบให้เงินฉุกเฉินเป็น “สะพาน” กลับสู่ชีวิตปกติ ไม่ใช่จุดเริ่มของการพึ่งพาถาวร หลักสำคัญคือการคัดกรองตรงกลุ่มและเชื่อมการช่วยเหลือกับการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เช่น การซ่อมบ้าน การกลับไปทำงาน และการเรียนรู้ของเด็ก ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการโอนเงินฉุกเฉินแบบขั้นบันได: ระยะแรกครอบคลุมค่าใช้จ่ายจำเป็นทันที ระยะถัดไปเชื่อมกับการซ่อมแซมและอุปกรณ์ทำมาหากิน และระยะฟื้นฟูเชื่อมกับการฝึกทักษะหรือการจ้างงานชุมชน เพื่อลดรายได้ขาดช่วงและหนี้สิน การออกแบบเช่นนี้ทำให้การช่วยเหลือพอประมาณ มีเป้าหมาย และคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันการติดตามผลควรดูที่ตัวชี้วัดชีวิต เช่น ระยะเวลาที่ครัวเรือนกลับมามีรายได้ปกติ การเข้าถึงบริการพื้นฐาน และความเครียดที่ลดลง เมื่อระบบยืดอกศักดิ์ศรีและความสามารถของคนเป็นศูนย์กลาง สังคมจะฟื้นตัวได้เร็ว แข็งแรง และพร้อมรับวิกฤตครั้งต่อไปอย่างยืดหยุ่นและยั่งยืน

1.5.2 แพลตฟอร์มพอประมาณและเหตุผลสู่การเงินครัวเรือนและธุรกิจที่เข้มแข็ง

การยึดหลักพอประมาณในเศรษฐกิจสมัยใหม่ไม่ใช่การชะลอการเติบโต แต่คือการออกแบบแรงจูงใจให้การตัดสินใจทางการเงินมีเหตุผลและลดความเสี่ยงเชิงระบบ การส่งเสริมการออมและการลดหนี้ครัวเรือนควรเดินควบคู่กับการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน เพื่อป้องกันการชักจูงสินเชื่อก่อกินศักยภาพ ในฝั่งธุรกิจ การสนับสนุนให้ทำบัญชีต้นทุนและใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ จะช่วยเพิ่มผลิตภาพโดยไม่กดคุณภาพแรงงาน เมื่อรัฐ เอกชน และประชาชนอยู่ภายใต้กติกาเดียวกันที่ให้รางวัลกับความรอบคอบ ระบบเศรษฐกิจจะลดความผันผวนจากการเก็งกำไรและหนี้เกินตัว หลักพอประมาณจึงกลายเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้เศรษฐกิจเดินหน้าอย่างมั่นคง ไม่ใช่เพียงคุณค่าทางศีลธรรม

1) แพลตฟอร์มพอประมาณสู่การเงินครัวเรือนด้วย “กันชนชีวิต” ที่คิดล่วงหน้าและช่วยตรงจุดเมื่อวิกฤตมา -การยืดคุณภาพชีวิต-พอประมาณ-ความยั่งยืนต้องเริ่มจากการทำให้ครัวเรือนมีความสามารถรับแรงกระแทก ไม่ใช่เพียงมีรายได้สูงขึ้น หลักพอประมาณในทางปฏิบัติคือการออกแบบกันชนชีวิตที่ช่วยลดการก่อหนี้ฉุกเฉินและการสูญเสียศักดิ์ศรีเมื่อเกิดน้ำท่วม ระบบเตือนภัยควรถูกเชื่อมกับข้อมูลการเงินครัวเรือนระดับพื้นที่ เพื่อส่งสัญญาณล่วงหน้าให้ครัวเรือนปรับพฤติกรรม เช่น ชะลอรายจ่ายไม่จำเป็น ย้ายทรัพย์สินสำคัญ และเข้าถึงข้อมูลสิทธิช่วยเหลือได้ทันที คลังสำรองควรเน้นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ลดค่าใช้จ่ายที่ต้องควักเงินสดในช่วงวิกฤต ขณะที่ประกันความเสี่ยงภัยพิบัติสำหรับครัวเรือนควรมีเบี้ยพอประมาณ เข้าถึงง่าย และจ่ายเคลมเร็ว เพื่อค้ำประกันรายได้ขั้นต่ำและค่าซ่อมแซมพื้นฐาน เงินช่วยเหลือฉุกเฉินที่ตรงกลุ่มและโอนเร็วจะทำหน้าที่เป็นสะพาน ลดการกู้เงินนอกระบบและความเครียด ตัวอย่างปฏิบัติจริงคือการโอนเงินฉุกเฉินตามระดับผลกระทบ พร้อมคำแนะนำการจัดการเงินระยะสั้นหลังน้ำท่วม ทำให้ครัวเรือนกลับมาเย็นได้เร็วโดยไม่